

ІНДЕКС ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Звіт про результати оцінювання прозорості
місцевих бюджетів 2018–2019 років
16 міст – партнерів Проекту ПРОМІС

Видання «Індекс прозорості місцевих бюджетів. Звіт про результати оцінювання прозорості місцевих бюджетів 2018-2019 років 16 міст – партнерів Проєкту ПРОМІС» підготували експерти Громадського партнерства «За прозорі місцеві бюджети!» в рамках діяльності проєкту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проєкт ПРОМІС), який упроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади.

Оцінюванням було охоплено міста – партнери Проєкту ПРОМІС із чотирьох областей України. А саме, Вінницька область: Вінниця, Жмеринка, Ладижин, Хмільник; Івано-Франківська область: Івано-Франківськ, Долина, Коломия, Яремче; Запорізька область: Запоріжжя, Бердянськ, Енергодар, Мелітополь; Полтавська область: Полтава, Горішні Плавні, Кременчук, Миргород.

Зміст видання є виключною думкою авторів і не обов'язково відображає офіційну позицію Міністерства міжнародних справ Канади.

Будь-яку частину цього видання не може бути відтворено або використано в жодний спосіб без відповідного посилання на першоджерело та Проєкт ПРОМІС.

Повне відтворення тексту видання в будь-якій формі можливе лише з письмової згоди ФКМ і Проєкту ПРОМІС.

ІНДЕКС ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Звіт про результати оцінювання прозорості
місцевих бюджетів 2018–2019 років
16 міст – партнерів Проєкту ПРОМІС

ЗМІСТ

ЗМІСТ	4
ПРО ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	5
Як працює оцінювання прозорості місцевих бюджетів	6
Інтерпретація індексу прозорості місцевих бюджетів	9
ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	10
Загальна оцінка міст у розрізі параметрів прозорості у 2018 і 2019 роках	14
ТЕНДЕНЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТІВ.....	16
Відкритість бюджетної інформації	16
Прозорість ухвалення бюджетних рішень	20
Інноваційні практики	23
Кращі практики забезпечення прозорості бюджетів.....	28
УЗАГАЛЬНЕНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	30
МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	34
Розрахунок оцінки прозорості місцевих бюджетів та індексу прозорості	36
Індекс прозорості місцевого бюджету.....	38
ДОДАТОК.....	41
Опитувальник для оцінювання прозорості місцевих бюджетів	41

ПРО ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Дотримання принципів відкритості та прозорості бюджетного процесу є важливою умовою налагодження довірливих і прозорих відносин між громадянами та владою, зокрема у сфері фінансів. Упровадження сучасних ІТ-технологій в управлінський процес уперше за довгі роки дає можливість органам місцевого самоврядування (ОМС) стати не тільки офіційним, а й єдиним джерелом якісної та доступної інформації про весь без винятку бюджет громади. Ефективне поєднання відкритості інформації, прозорості ухвалення рішень про бюджет та інноваційних практик у бюджетному процесі може стати рушійною силою для становлення нової бюджетної політики в українських громадах.

У 2018 році вперше відбулося вимірювання прозорості місцевих бюджетів 16 міст – партнерів Проєкту ПРОМІС із Вінницької (Вінниця, Жмеринка, Ладижин, Хмільник), Івано-Франківської (Івано-Франківськ, Долина, Коломия, Яремче), Запорізької (Запоріжжя, Бердянськ, Енергодар, Мелітополь) і Полтавської (Полтава, Горішні Плавні, Кременчук, Миргород) областей.

Проведене дослідження дозволило ідентифікувати проблеми, з якими стикаються ОМС щодо забезпечення прозорості своїх бюджетів. За результатами оцінювання прозорості місцевих бюджетів у 2018 році керівництво ОМС отримало детальні рекомендації стосовно першочергових кроків, які необхідно зробити для підвищення прозорості місцевого бюджету та відкриття складних процесів управління фінансами громади для громадян.

У 2019 році для належного моніторингу ефективності впровадження Методології оцінювання прозорості місцевих бюджетів і втілення напрацьованих рекомендацій через процес оцінювання повторно пройшли ті самі 16 міст – партнерів Проєкту ПРОМІС.

Порівняння результатів оцінювання прозорості місцевих бюджетів за 2018 і 2019 роки свідчить про таке:

- втілення ОМС наданих експертами рекомендацій демонструє позитивні тенденції щодо поліпшення не тільки загальної оцінки індексу прозорості, а й оцінок за окремими етапами бюджетного процесу та параметрами прозорості;
- упровадження системності та своєчасності оприлюднення всієї бюджетної інформації на офіційному сайті громади забезпечує усталеність практик бюджетної прозорості;
- неспроможність ОМС ефективно залучати громадян до активної участі в ухваленні рішень, зокрема за допомогою інноваційних практик, негативно впливає на місце громади в загальному рейтингу бюджетної прозорості.

Як працює оцінювання прозорості місцевих бюджетів

Вимірювання прозорості місцевих бюджетів другий рік поспіль відбувається за спеціально розробленою Методологією, яка враховує як чинне національне законодавство, так і визнані міжнародні стандарти забезпечення прозорості публічних фінансів.

Метою здійснення такої оцінки на регулярній основі є створення ефективної системи моніторингу забезпечення доступу громадськості до бюджетного процесу та інформування громадян із питань складання, розгляду, ухвалення та виконання місцевих бюджетів як на рівні окремої громади, так і в Україні загалом.

Основними завданнями оцінки є:

- запровадження дієвої системи оцінювання прозорості місцевих бюджетів для збору, опрацювання та зіставлення даних щодо управління бюджетними коштами на кожній стадії бюджетного процесу;
- створення умов для більш широкої участі громадськості в бюджетному процесі;
- посилення відповідальності місцевого самоврядування за належне інформування громадськості про стан виконання місцевого бюджету;
- підвищення ефективності видатків місцевих бюджетів завдяки проведенню порівняльного аналізу доцільності й ефективності видатків через зіставлення показників та індикаторів відповідних місцевих бюджетів;
- висвітлення пріоритетів діяльності місцевої влади й ефективності використання бюджетних коштів для їх досягнення;
- задоволення прав громадян на отримання інформації про використання публічних коштів;
- забезпечення зацікавлених сторін інструментами контролю за використанням бюджетних коштів;
- створення умов для прозорого діалогу влади з громадськістю щодо управління публічними коштами, зокрема в рамках бюджетного процесу;
- створення умов для залучення громадян та інститутів громадянського суспільства до процесу контролю ефективності та цільового використання публічних коштів;
- підвищення рівня управлінської підзвітності та ефективності використання бюджетних коштів на місцевому рівні;
- розробка рекомендацій за результатами оцінювання для кожної громади щодо підвищення прозорості бюджетного процесу.

Оцінювання прозорості місцевих бюджетів є інструментом просування стандартів прозорості місцевих бюджетів, створює позитивну конкуренцію між громадами та формує дорожні карти підвищення бюджетної прозорості.

Механізм застосування методології для підвищення прозорості місцевих бюджетів передбачає здійснення самого оцінювання, розробку рекомендацій для відповідальних представників ОМС і втілення їх у життя.

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ?

Оцінювання рівня бюджетної прозорості, формування Індексу та рекомендацій

Позитивні зміни в рівні бюджетної прозорості

Оприлюднення, обговорення Індексу та рекомендацій, передача їх ОМС

Упровадження ОМС рекомендацій, експертна підтримка

Критерії прозорості, визначені в Методології, не обмежені вимогами сучасного законодавства, а сягають значно далі за нинішній нормативний горизонт. Частина показників виходить за межі наявних обов'язкових процедур: ці показники демонструють значне випередження чинних в Україні стандартів. Вони ґрунтуються на міжнародних стандартах і практиках забезпечення прозорості публічних бюджетів, які передбачають простоту, доступність, зрозумілість інформації про бюджет і бюджетні рішення для громадськості та можливості для участі громадян у бюджетних процесах. Зокрема, критерії Методології було сформовано з урахуванням рекомендацій, наданих у загальних Принципах високого рівня щодо фіскальної прозорості, участі та підзвітності Глобальної ініціативи із фіскальної прозорості (GIFT), Кодексі прозорості бюджету МВФ, Рекомендаціях Ради Організації економічного співробітництва та розвитку з питань бюджетного управління та ін.

Національним нормативно-правовим підґрунтям критеріїв оцінки прозорості місцевих бюджетів є Конституція України, Бюджетний і Податковий кодекси України, закони України «Про місцеве самоврядування», «Про доступ до публічної інформації», «Про відкритість використання публічних коштів», низка нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, ухвалених на підставі й на виконання Бюджетного кодексу України та суміжного законодавства, Указ Президента України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».

Оцінювання прозорості охоплює всі етапи бюджетного процесу, які було перевірено на відповідність трьом параметрам: відкритість інформації (1), прозорість ухвалення рішень і залучення громадян (2), застосування інноваційних практик (3).

Результат, представлений у вигляді **індексу прозорості місцевого бюджету**, — це сума отриманих оцінок за кожним параметром прозорості бюджетного процесу.

Оцінка за параметром прозорості місцевого бюджету = Сума незважених балів за параметр / Загальна сума незважених балів за всіма параметрами x 100.

Вперше вимірювання прозорості місцевих бюджетів відбулось у 2018 році. Унаслідок оцінювання було проаналізовано рівень бюджетної прозорості міст і сформовано рекомендації ОМС щодо першочергових кроків, які допоможуть підвищити прозорість бюджету.

У 2018 році оцінюванням було охоплено 16 українських міст: Вінницька область — Вінниця, Жмеринка, Ладижин, Хмільник; Івано-Франківська область — Івано-Франківськ, Долина, Коломия, Яремче; Запорізька область — Запоріжжя, Бердянськ, Енергодар, Мелітополь; Полтавська область — Полтава, Горішні Плавні, Кременчук, Миргород.

Протягом січня – лютого 2020 року відбулося повторне оцінювання рівня бюджетної прозорості зазначених міст. Методологія складається з 36 показників, за якими оцінюються всі етапи бюджетного процесу. Загалом опитувальник у 2019 році містив 142 запитання, серед яких цього року було три нові, що стосувалися гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі.

Поточний звіт присвячено аналізу забезпечення прозорості місцевого бюджету – 2019 під час складання проєкту бюджету, його розгляду та затвердження рішення про бюджет, а також виконання бюджету та звітування про виконання бюджету за 2018 рік.

Також у звіті проаналізовано динаміку впровадження ОМС практик прозорості порівняно з 2018 роком, зокрема реалізацію отриманих ОМС рекомендацій. В аналізі порівняння рівня прозорості бюджету міст за 2018 і 2019 роки нові критерії, які стосуються гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі, оцінюванню не підлягали.

Інтерпретація індексу прозорості місцевих бюджетів

Максимальна оцінка, яку громада може отримати за результатами складання індексу прозорості місцевого бюджету, становить 100 балів. Це означає, що місцевий бюджет задовольняє всі визначені критерії відкритості інформації про бюджет, прозорості бюджетних рішень і активності застосування інноваційних практик у бюджетному процесі.

Для інтерпретації результатів складання індексу прозорості місцевого бюджету використано шкалу із чотирьох можливих рівнів прозорості місцевих бюджетів:

Рівень прозорості місцевого бюджету	Кількість балів за індексом прозорості місцевого бюджету
Непрозорий місцевий бюджет	0–16
Задовільний рівень прозорості бюджету	17–48
Високий рівень прозорості бюджету	49–71
Інновативний рівень прозорості бюджету	72–100

Непрозорий місцевий бюджет. Виходячи з переліку критеріїв, використовуваних для оцінки прозорості місцевих бюджетів, 16 балів ОМС може набрати, якщо лише оприлюднює рішення про бюджет і зміни до нього, проекти рішень про бюджет і зміни до нього, проекти та рішення про затвердження квартальних і річного звіту про виконання бюджету. Якщо місцевий бюджет набирає 16 і менше балів, це означає, що місцева рада навіть не дотримується базових вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації» щодо оприлюднення проектів своїх рішень і ухвалених рішень.

Задовільний рівень прозорості означає, що ОМС виконує всі або більшість вимог щодо оприлюднення інформації та рішень про бюджет, а також використовує деякі елементи залучення громадян до ухвалення бюджетних рішень або навіть деякі елементи інноваційних практик у бюджетному процесі.

Високий рівень прозорості бюджету свідчить про те, що ОМС задовольняє всі або більшість критеріїв відкритості бюджетної інформації та прозорості бюджетних рішень. Такий ОМС також може використовувати певні інноваційні практики в бюджетному процесі. Показник високого рівня прозорості бюджетного процесу свідчить про те, що ОМС відповідає всім вимогам чинного законодавства.

Інновативний рівень прозорості бюджету свідчить про те, що ОМС випереджає національний рівень інституціоналізації норм прозорості місцевих бюджетів (на рівні закріплення в законодавстві чи в практиці ОМС), активно впроваджує у громаді кращі практики забезпечення прозорості місцевого бюджету, які відповідають визнаним міжнародною спільнотою громадсько-політичним правам людини, закріпленим у Конституції України й базових законах.

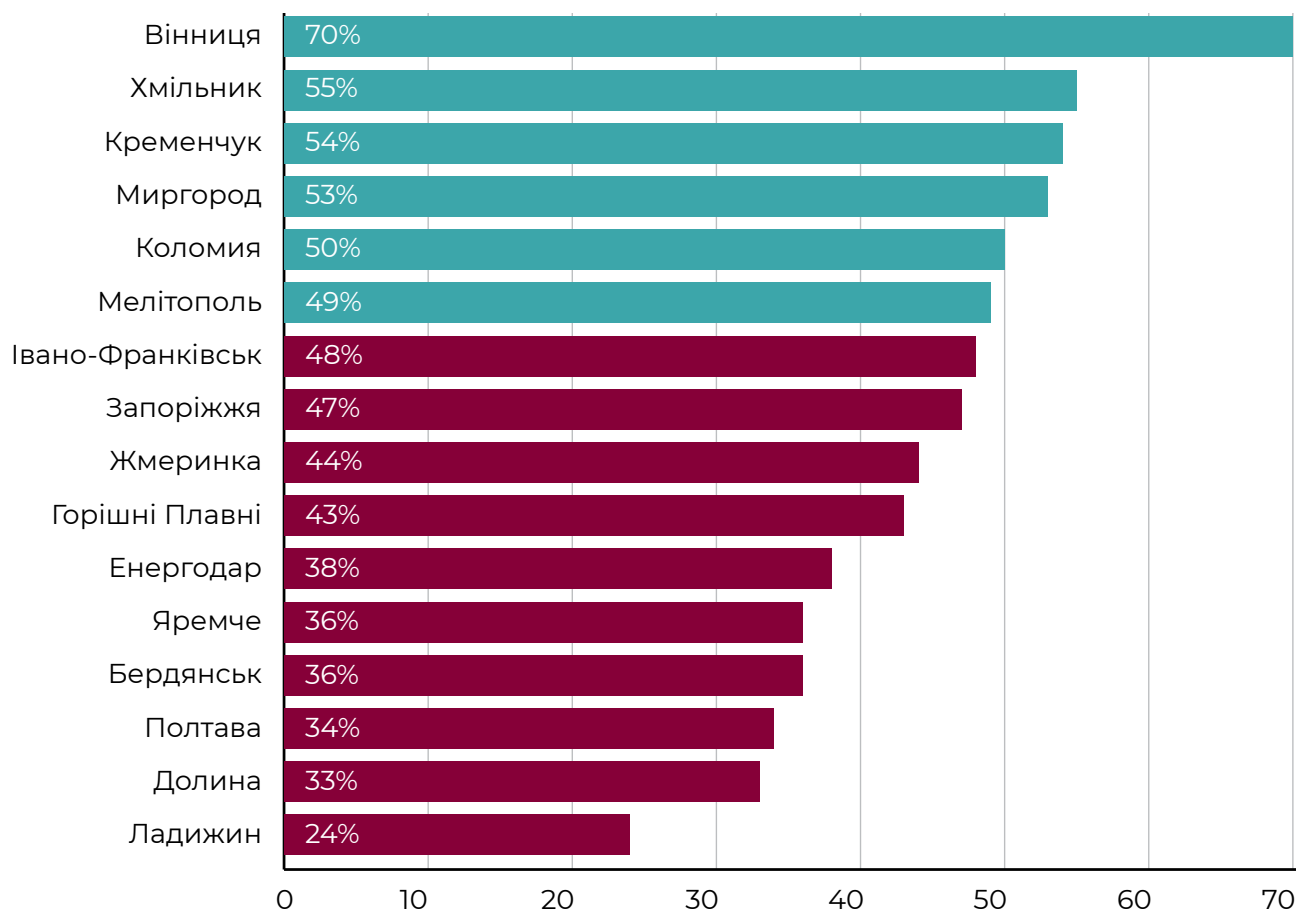
ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Результати незалежного експертного оцінювання прозорості бюджетного процесу у 2019 році 16 міст – партнерів Проекту ПРОМІС свідчать про те, що **прозорість місцевих бюджетів більшості міст має задовільний рівень** (10 міст, або 63 %, з тих, що пройшли оцінювання).

Шість міст продемонстрували високий рівень прозорості. Бюджет жодного міста не було визнано непрозорим.

Найвищого, інновативного рівня прозорості не досягнуло жодне місто. Однак найближчим до цього рівня є бюджет міста Вінниці, що продемонструвало найвищі з усіх показники забезпечення прозорості.

Індекс прозорості місцевих бюджетів – 2019

Рівні прозорості:
непрозорий: 0–16%, задовільний: 17–48%, високий: 49–71%,
інновативний: 72–100%

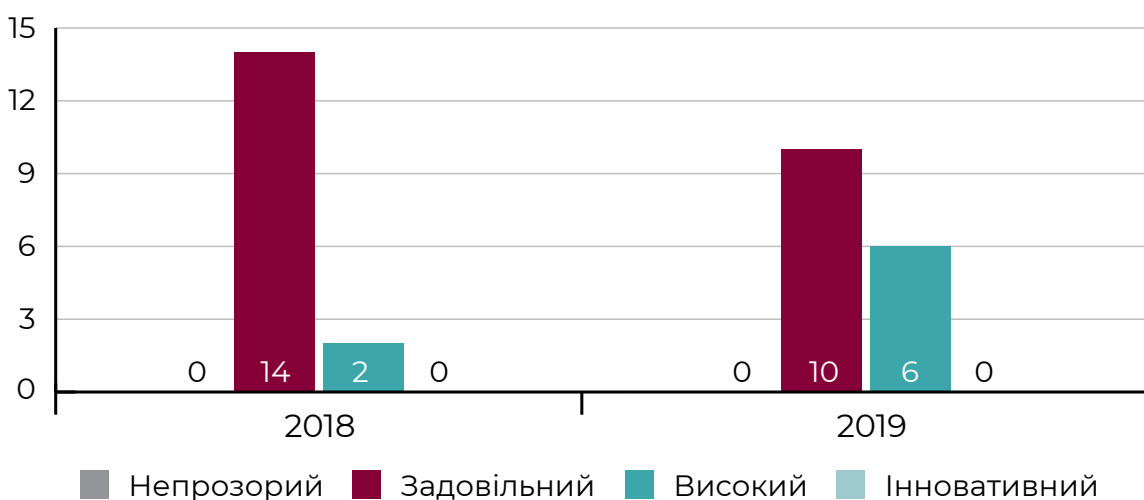
Високий рівень прозорості місцевого бюджету продемонстрували шість міст: Вінниця (70 %), Хмельник (55 %), Кременчук (54 %), Миргород (53 %), Коломия (50 %) і Мелітополь (49 %).

У 10 містах, **рівень прозорості бюджету яких визнано задовільним**, індекс прозорості встановлено в межах від 24 % до 48 %, що свідчить про виконання базових законодавчих вимог щодо оприлюднення документів і рішень, а також про використання деяких елементів залучення громадян до участі в бюджетному процесі та частково інноваційних практик.

Усі 16 міст, що пройшли оцінювання прозорості свого місцевого бюджету у 2019 році, проходили аналогічне оцінювання у 2018 році. Порівняння результатів оцінювання рівня прозорості міст за двома бюджетними періодами свідчить про те, що половина міст – учасників дослідження скористалися наданими в минулому році рекомендаціями щодо впровадження практик прозорості та досягли якісного підвищення показників прозорості своїх бюджетів.

Якщо порівняти з результатами оцінювання 2018 року, то можна констатувати прогрес щодо зміни рівня прозорості в чотирьох містах із задовільного на високий. Індекс прозорості міста Кременчука у 2019 році становить 54 % проти 47 % у 2018 році, Миргорода — 53 % проти 38 %, Коломиї — 50 % проти 25 %, Мелітополя — 49 % проти 35 %.

Динаміка загального рівня прозорості місцевих бюджетів

Завдяки успішному втіленню рекомендацій **значного підвищення за отриманими оцінками** вдалося досягнути **ще трьом містам**. Зазначимо, що за результатами оцінювання протягом двох років у цих містах індекс прозорості бюджетів відповідає задовільному рівню.

- У міста Вінниці проти минулого року індекс прозорості зріс на 18 % (з 52 % до 70 %).
- Місто Яремче продемонструвало у 2019 році підвищення оцінки на 12 % (з 24 % до 36 %).
- Місто Запоріжжя у 2019 році покращило свій індекс прозорості на 9 % (з 38 % до 47 %).

Найбільш активними міста щодо показника прозорості бюджетів були в забезпеченні відкритості інформації про бюджетні рішення.

- ¹ Вінниця, Горішні Плавні, Жмеринка, Івано-Франківськ, Яремче.
- ² Вінниця, Горішні Плавні, Запоріжжя, Енергодар, Мелітополь.
- ³ Бердянськ, Енергодар, Мелітополь, Миргород.
- ⁴ Вінниця, Коломия, Кременчук, Миргород.
- ⁵ Бердянськ, Ладизин, Мелітополь, Яремче.
- ⁶ Вінниця, Горішні Плавні, Запоріжжя, Кременчук, Ладизин, Мелітополь.
- Зокрема, продемонстровано максимальну оцінку за показниками:
- оприлюднення Стратегії розвитку громади (всі міста);
 - оприлюднення рішення про бюджет (12 міст);
 - оприлюднення паспортів бюджетних програм у повному обсязі (сім міст);
 - оприлюднення звітів про виконання всіх паспортів бюджетних програм у повному обсязі (шість міст).
- Уперше оприлюднено на офіційних сайтах міста:
- бюджетні запити головних розпорядників бюджетних коштів¹;
 - актуальну версію бюджету з урахуванням усіх унесених змін²;
 - звіти про виконання фінансових планів КП³;
 - усі проєкти рішень про затвердження квартального звіту про виконання бюджету в повному обсязі⁴;
 - звіти про виконання паспортів бюджетних програм⁵;
 - затвержені титульні списки капітальних видатків⁶.

Щодо прозорості ухвалення рішень про бюджет, що охоплює широкий спектр можливих практик залучення громадян до участі в розробці й ухваленні бюджетних рішень, істотний прогрес продемонстровано за п'ятьма показниками.

- ⁷ Долина, Миргород, Мелітополь.
- ⁸ Вінниця, Енергодар, Запоріжжя, Мелітополь.
- У трьох містах⁷ прийнято Бюджетний регламент, положення якого передбачають процедури збору пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік і проведення консультацій із громадськістю щодо проєкту рішень про бюджет («бюджетні слухання»). Бюджетні слухання щодо проєкту бюджету на 2019 рік уперше відбулися в містах Коломия, Мелітополь, Миргород, Хмільник.
 - У трьох громадах уперше відбулося публічне оприлюднення інформації про виконання місцевого бюджету — Миргород, Полтава, Яремче.
 - Уперше оприлюднено звіти про реалізацію бюджету участі за результатами попереднього бюджетного року у містах Вінниці, Долині, Яремче. А чотири міста⁸ запровадили практику своєчасного анонсування пленарного засідання міської ради, на якому розглядали проєкт рішення про бюджет.

За показниками впровадження інноваційних практик, які не унормовано законодавством, але свідчать про стійке прагнення громад бути сучаснішими та доступнішими в новітньому інформаційному просторі, також засвідчено прогрес за деякими критеріями:

- Найбільшого прогресу досягнуто щодо відкритості й доступності бюджетної інформації в розділі «Про бюджет» на офіційних сайтах. Більшість міст (75 %) у 2019 році оприлюднила повнішу інформацію про бюджет, якщо порівнювати з минулим роком.
- Уперше оприлюднили звіти з оцінки ефективності бюджетних програм за всіма головними розпорядниками бюджетних коштів сім міст⁹.

⁹ Вінниця, Горішні Плавні, Жмеринка, Запоріжжя, Івано-Франківськ, Коломия, Миргород.

За результатами двох років оцінювання прозорості 16 міст України можна констатувати, що деякі практики прозорості не втілено ефективно в містах або на цей час їх майже немає.

У містах не застосовують або впроваджують повільно такі інструменти:

- підготовка й оприлюднення звітів за результатами оцінки ефективності бюджетних програм (упровадили сім міст);
- збір пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік (упровадили п'ять міст);
- залучення до процесу розроблення бюджету багатосторонніх дорадчих органів (упровадили п'ять міст);
- підвищення ефективності комунальних підприємств (упровадили два міста);
- оприлюднення квартальних і річного звітів про виконання бюджету в машиночитних форматах (упровадило одне місто).

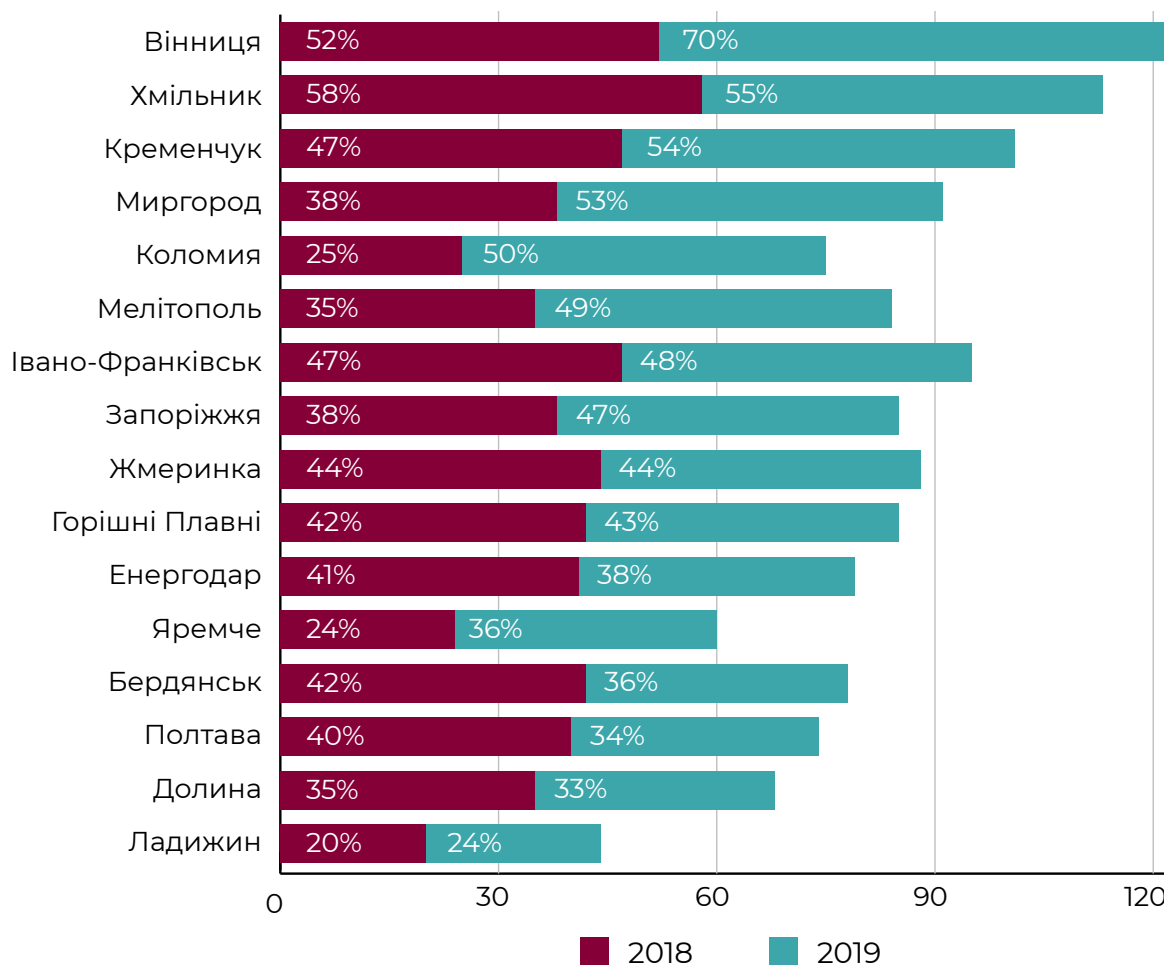
Упродовж двох років у жодному із 16 міст – учасників дослідження не впроваджено розробку й оприлюднення «бюджету для громадян» як інноваційного елементу забезпечення безперешкодного доступу до бюджетної інформації у простій та зрозумілій для пересічного мешканця формі. Також міста не впровадили до бюджетного процесу механізм залучення громадян до оцінки виконання бюджету («учасницький аудит»).

Порівняння загальної оцінки міст, отриманої в розрізі параметрів прозорості за двома роками (2018 і 2019), дає змогу не тільки говорити про тенденції підвищення оцінок прозорості бюджетного процесу, а й констатувати прогрес щодо зміни рівня прозорості бюджетів із задовільного на високий.

- Загалом порівняння результатів оцінювання рівня прозорості бюджетів 16 міст України, яке відбувалося у 2018 та 2019 роках, свідчить про **позитивні тенденції зростання загального рівня прозорості в 10 міст**: Вінниця, Горішні Плавні, Запоріжжя, Івано-Франківськ, Миргород, Мелітополь, Коломия, Кременчук, Ладизжин, Яремче.
- **На рівні минулого року** залишився індекс прозорості бюджету міста Жмеринки.

Незначного зменшення (у межах 2–6 %) зазнала оцінка рівня прозорості бюджетів п'яти міст: Бердянськ, Долина, Енергодар, Полтава, Хмельник.

Порівняння індексу прозорості місцевих бюджетів за роками (2018 і 2019)

Рівні прозорості:

непрозорий: 0–16%, задовільний: 17–48%, високий: 49–71%, інновативний: 72–100%

Загальна оцінка міст у розрізі параметрів прозорості у 2018 і 2019 роках

Відкритість і прозорість органів місцевого самоврядування у сфері фінансів є запорукою ефективного та дієвого бюджету. Налагодження довірливого діалогу з мешканцями й підзвітність громадськості допоможуть формувати відкриту та прозору бюджетну політику і слугуватимуть запорукою подальшої демократичної розбудови місцевого самоврядування.

За результатами дворічного оцінювання бюджетних циклів 2018–2019 років 16 міст – учасників дослідження сформовано індекс прозорості місцевих бюджетів. Презентовані результати свідчать про тенденцію підвищення загального рівня відкритості та прозорості бюджетів. Однак діяльність ОМС щодо забезпечення прозорості ухвалення рішень потребує подальшого вдосконалення

на всіх рівнях. Аналіз оцінювання двох бюджетних циклів засвідчив зменшення кількості непрозорих бюджетів у 2019 році проти 2018 року з 14 до 10. Натомість кількість бюджетів із високим рівнем прозорості зростає з двох до шести.

Найвищий рівень бюджетної прозорості у 2019 році серед міст-учасників продемонструвало місто Вінниця (70 %). Цей показник відповідає високому рівню прозорості бюджету та є дуже близьким до інновативного рівня прозорості.

Загалом, високий рівень прозорості бюджету засвідчено в шістьох містах¹⁰. У п'яти з них індекс бюджетної прозорості зафіксовано в межах 49–55 %. Високий рівень свідчить про виконання органом місцевого самоврядування всіх або більшості критеріїв відкритості бюджетної інформації та використання окремих практик залучення громадян до ухвалення рішень. Також у цих містах упроваджено інноваційні практики, які ще потребують систематизації та постійного оновлення.

¹⁰ Вінниця, Коломия, Кременчук, Мелітополь, Миргород, Хмельник.

Задовільний рівень прозорості бюджету продемонстрували 10 міст. Отримані результати свідчать про те, що органи місцевого самоврядування виконують базові законодавчі вимоги щодо відкритості інформації, проте практики прозорості й інноваційні інструменти не є пріоритетними в бюджетній політиці цих міст. Приклад міста Коломиї, рівень бюджетної прозорості якого зріс удвічі (із задовільного рівня у 25 % до високого в 50 %), демонструє, що формування сталої політики щодо відкритості інформації та прозорості ухвалення бюджетних рішень є реалістичним і дієвим механізмом підвищення рівня прозорості бюджетного процесу.

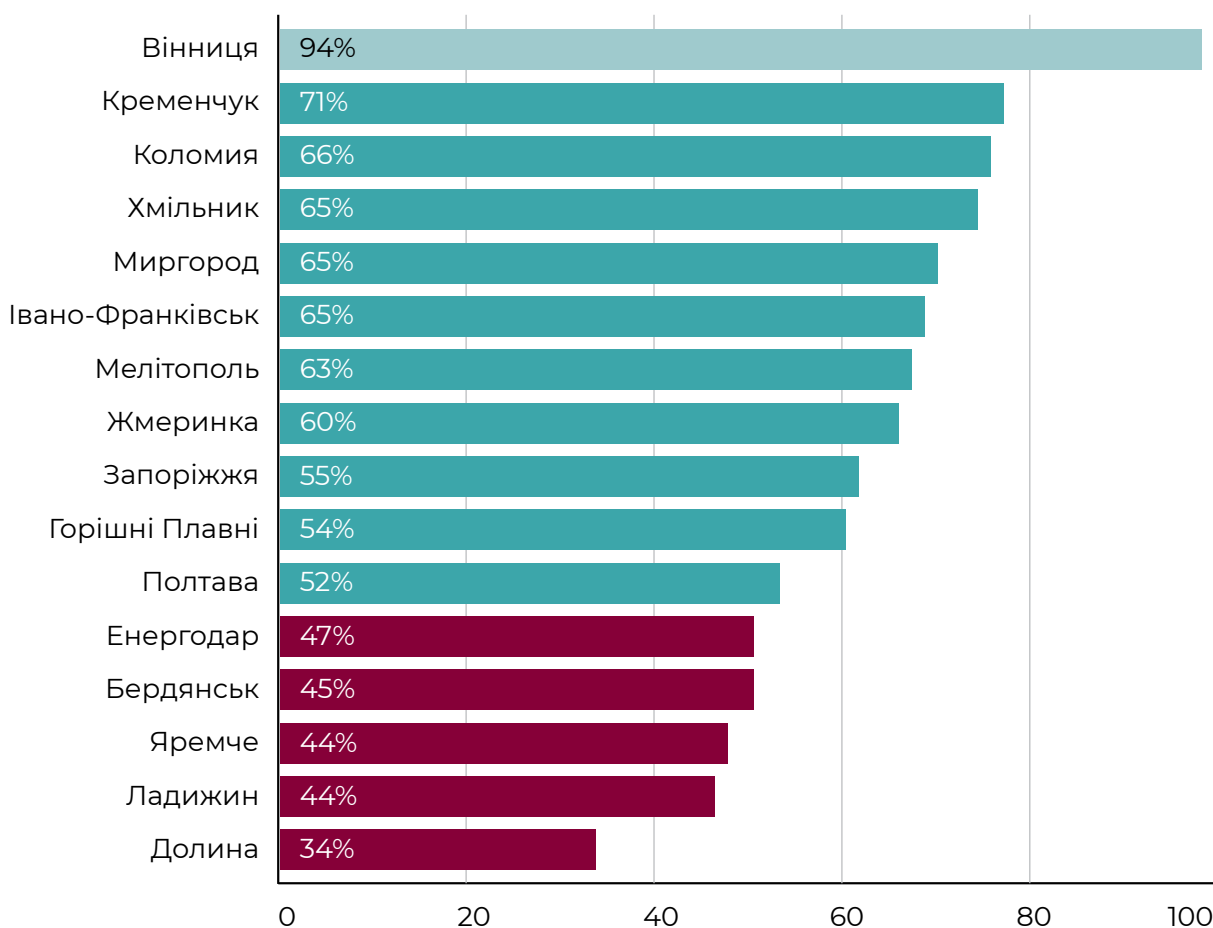
Місто	Загальна оцінка, %		Параметри прозорості					
			відкритість інформації, %		прозорість рішень, %		інноваційні практики, %	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Вінниця	70	52	94	71	65	48	42	27
Хмельник	55	58	65	77	65	61	30	25
Кременчук	54	47	71	65	51	45	33	24
Миргород	53	38	65	40	62	57	27	15
Коломия	50	25	66	31	50	28	26	12
Мелітополь	49	35	63	45	38	29	38	26
Івано-Франківськ	48	47	65	62	41	51	30	20
Запоріжжя	47	38	55	41	46	51	36	21
Жмеринка	44	44	60	65	43	37	21	20
Горішні Плавні	43	42	54	53	42	45	28	21
Енергодар	38	41	47	57	35	32	29	25
Яремче	36	24	44	35	36	24	24	6
Бердянськ	36	42	45	54	46	48	14	16
Полтава	34	40	52	53	36	43	7	16
Долина	33	35	34	30	42	47	23	30
Ладизин	24	20	44	35	14	13	6	2

ТЕНДЕНЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТІВ

Відкритість бюджетної інформації

Рівень відкритості бюджетного процесу та доступності вичерпної бюджетної інформації для громадськості на офіційних сайтах міст не просто демонструє відсоток виконання законодавчих нормативів про повний і безперешкодний доступ до публічної інформації з боку міської влади, а в кінцевому підсумку спрямований на підвищення обізнаності громадян щодо бюджетної політики міста й активного залучення до її формування.

Відкритість інформації про місцеві бюджети – 2019

Рівні прозорості:
непрозорий: 0–16%, задовільний: 17–48%, високий: 49–71%,
інновативний: 72–100%

Інновативного рівня відкритості бюджетної інформації досягнуто в місті Вінниці. Він становить рекордні 94 % із максимально можливого показника.

- Такий рівень прозорості свідчить про те, що міська влада запровадила стійку практику своєчасного й системного оприлюднення бюджетної інформації на всіх етапах бюджетного процесу.

Уперше за два роки оцінювання відразу за двома етапами бюджетного процесу місто Вінниця продемонструвало максимальні 100 % значення відкритості інформації — етап складання проєктів бюджету та звітування про виконання бюджету. Так, у повному обсязі та своєчасно на офіційному сайті Вінницької міської ради було оприлюднено прогноз доходів і видатків, Стратегію розвитку міста, Програму соціально-економічного розвитку міста, квартальні та річний звіти про виконання бюджету, звіти про виконання паспортів бюджетних програм та Програму соціально-економічного розвитку. Ще стосовно двох етапів бюджетного процесу Вінниці (розгляд та ухвалення проєкту бюджету й виконання бюджету) засвідчено майже максимальні значення у 89 % відповідно. ОМС своєчасно та в повному обсязі оприлюднив проєкт рішення про місцевий бюджет і рішення про його затвердження, паспорти бюджетних програм усіх головних розпорядників бюджетних коштів, титульні списки капітальних видатків, річні плани закупівель та зміни до них, у тому числі в машиночитному форматі. На єдиному вебпорталі використання публічних коштів (E-Data) зареєстровано та наповнено кабінети всіх головних розпорядників бюджетних коштів.

Десять міст (63 % від усіх міст – учасників дослідження) забезпечили доступ до бюджетної інформації на високому рівні, що означає, що органи місцевого самоврядування оприлюднюють більшу частину бюджетної інформації, розпорядниками якої вони є. **Ще в п'яти містах (31 % від тих, що пройшли оцінювання) доступ до бюджетної інформації забезпечено на задовільному рівні.** Утім, за загальним результатом оцінювання всіх міст показники відкритості інформації не можна назвати такими, що відповідають усім вимогам національного законодавства щодо повноти відкритості та доступності інформації. Зокрема, поширеними є практики оприлюднення бюджетних рішень без додатків або принаймні частини додатків, які, власне, і містять відомості про бюджет; несвоєчасне оприлюднення рішень; неоприлюднення; оприлюднення в неповному обсязі або невчасне оприлюднення проєктів бюджетних рішень, а також супутніх документів.

Жодне з міст – учасників дослідження не продемонструвало непрозорий рівень бюджету за показниками відкритості інформації.

Максимального значення щодо відкритості бюджетної інформації досягнуто за такими показниками:

- Стратегія розвитку міста (усі 16 міст);
- рішення про затвердження бюджету (12 міст);
- ефективне використання кабінетів головних розпорядників бюджетних коштів на Єдиному порталі використання публічних коштів E-Data (12 міст);
- паспорти бюджетних програм (7 міст);
- звіти про виконання паспортів бюджетних програм (6 міст);
- титульні списки капітальних видатків (6 міст);
- програма соціально-економічного розвитку (5 міст);
- річний план закупівель (4 міста);
- проект рішення про місцевий бюджет (3 міста);
- прогноз доходів і видатків (2 міста);
- звіти про виконання Програми соціально-економічного розвитку (2 міста);
- квартальні звіти про виконання бюджету (2 міста);
- річний звіт про виконання бюджету (1 місто);
- рішення про зміни до бюджету (1 місто).

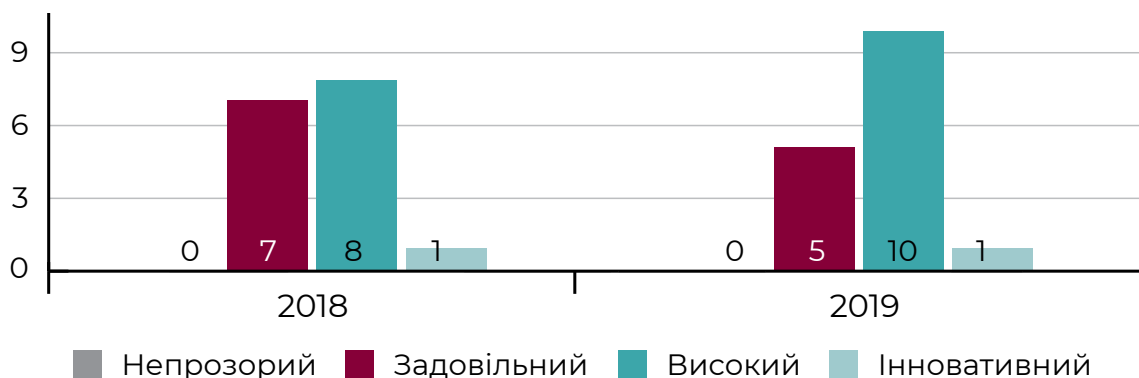
В інших містах інформацію про бюджет оприлюднено в неповному обсязі або не оприлюднено взагалі. Наприклад, повну інформацію про бюджетні запити головних розпорядників не оприлюднило жодне місто. Із семи міст, які оприлюднили бюджетні запити своїх ГРБК, наявна інформація не за всіма розпорядниками чи в неповному обсязі або оприлюднена поза межами визначених термінів. Ще одним негативним чинником у зниженні рівня відкритості інформації є її оприлюднення на сайтах рад не в установлені законодавством терміни або взагалі без зазначення дати оприлюднення документів.

За результатами оцінювання попереднього року можна констатувати зростання рівня відкритості інформації з високого до інновативного в місті Вінниці (із 71 % до 94 %). Відповідно зменшився рівень відкритості інформації з інновативного до високого в міста Хмельника (із 77 % у 2018 році до 65 % у 2019 році).

Загалом збільшилась кількість міст із високим рівнем відкритості інформації — з восьми до 10. Так, проти минулого року рівень відкритості інформації чотирьох міст — Запоріжжя, Коломия, Миргород, Мелітополь — зріс із задовільного до високого. Своєю чергою, рівень відкритості інформації двох міст — Бердянськ та Енергодар — зменшився до задовільного (у 2018 році він був високим).

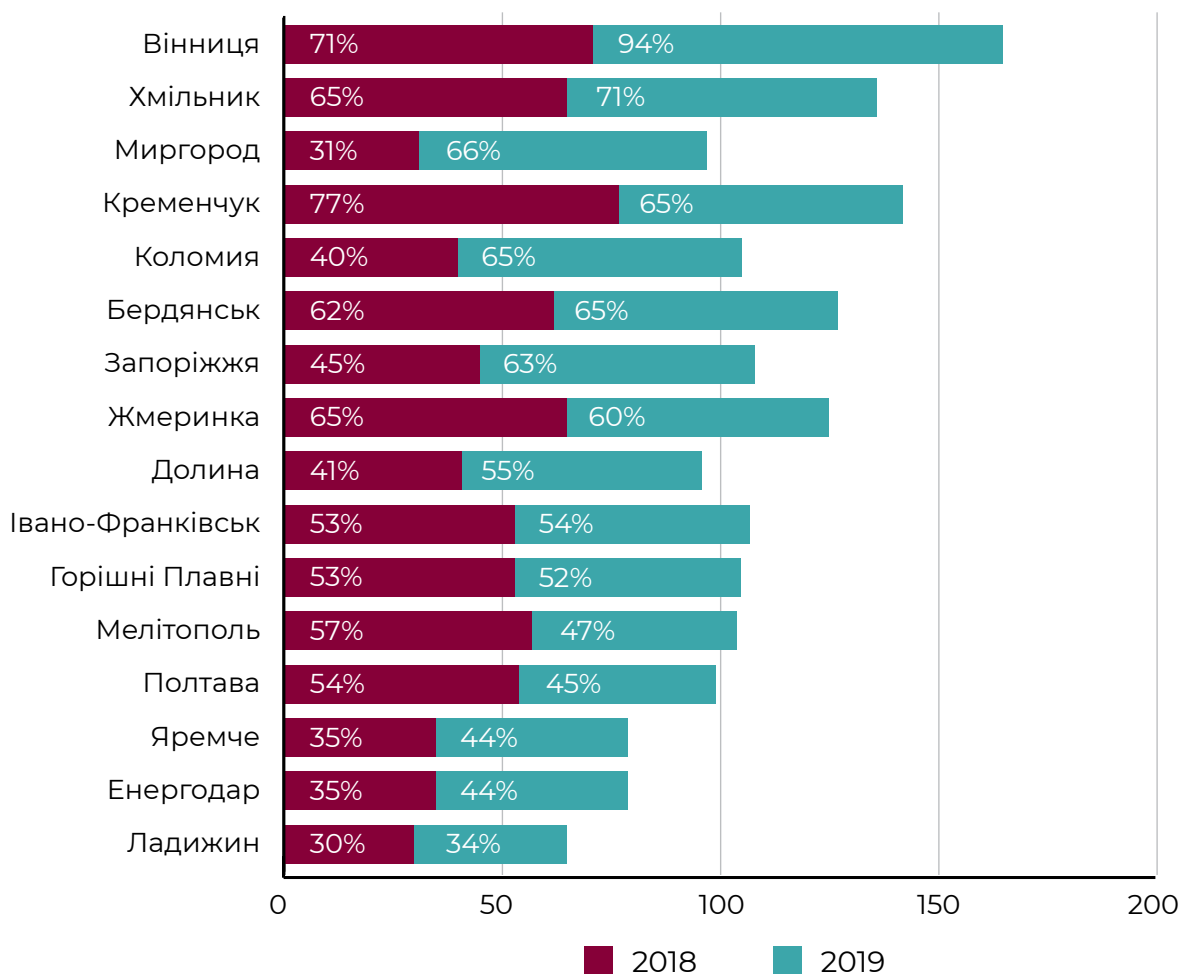
Упродовж двох років непрозорого рівня за показником відкритості інформації не засвідчено в жодному з міст.

Динаміка параметра відкритості місцевих бюджетів

Загалом у 2019 році за показником відкритості інформації поліпшені оцінки отримали 11 міст, у п'яти — засвідчено погіршення оцінок.

Порівняння рівня відкритості інформації у місцевих бюджетах за роками (2018 і 2019)

Рівні прозорості:

непрозорий: 0–16%, задовільний: 17–48%, високий: 49–71%, інновативний: 72–100%

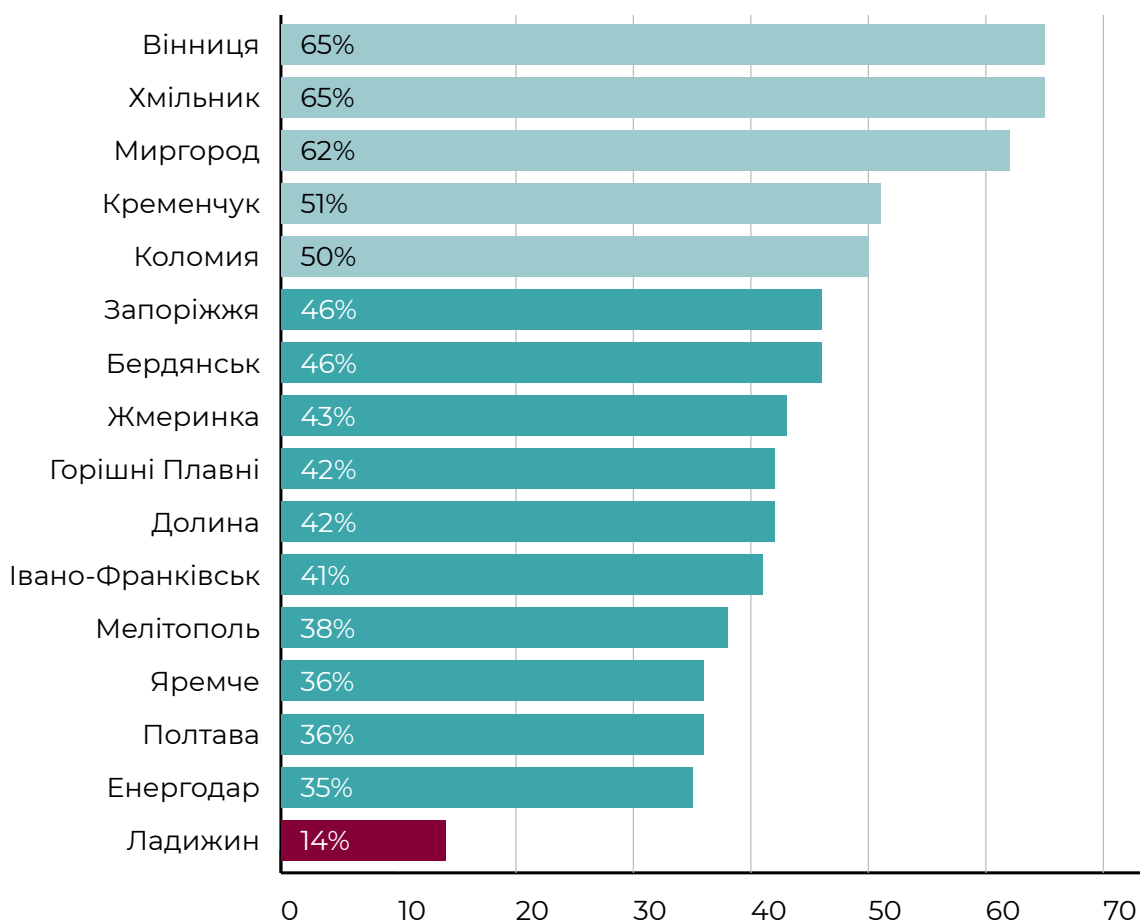
Прозорість ухвалення бюджетних рішень

Прозорість ухвалення бюджетних рішень демонструє рівень застосування чинних практик залучення громадян до активної участі в бюджетному процесі свого міста та посилення фінансової дисципліни органів місцевого самоврядування.

За параметром прозорості ухвалення рішень щодо бюджету в більшості громад, у яких було проведено оцінювання, забезпечено задовільний рівень — 10 (63 %) із 16 міст – учасників дослідження. Ще в п'яти містах зафіксовано високий рівень прозорості (31 % від усіх міст, що проходили оцінювання) та одне місто¹¹ виявило непрозорий рівень ухвалення бюджетних рішень.

¹¹ Ладизин.

Прозорість ухвалення рішень про бюджет – 2019

Рівні прозорості:
непрозорий: 0–16%, задовільний: 17–48%, високий: 49–71%,
інновативний: 72–100%

Загалом практики прозорості в містах потребують вдосконалення як на рівні нормативно-правового забезпечення, так і в частині їх системного й ефективного впровадження.

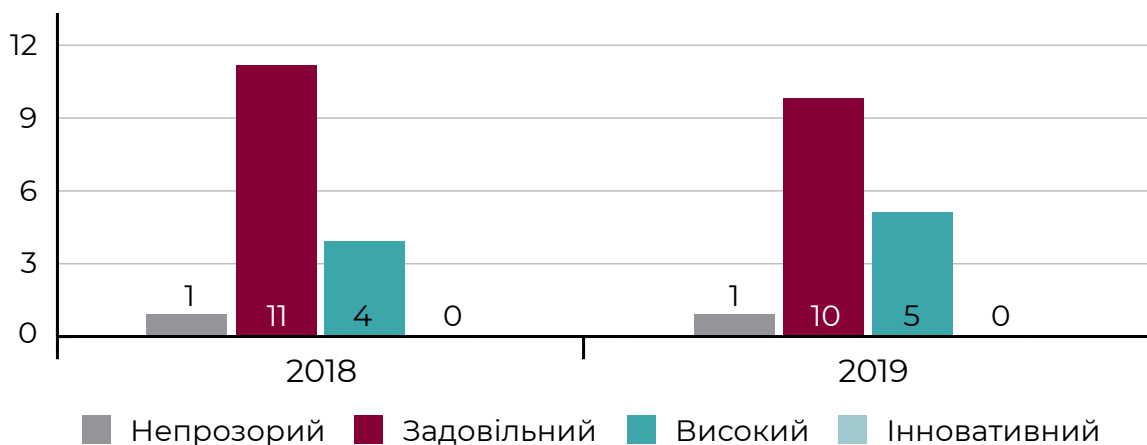
- У містах найкращою практикою залучення громадян до процесу ухвалення рішень є реалізація бюджету участі (громадський бюджет). Із 16 міст – учасників дослідження бюджет участі не реалізовано лише в місті Ладжині. Онлайн-інструменти під час реалізації бюджету участі використовують у 94 % міст, що пройшли оцінювання.
- У 15 містах (крім міста Яремче) активно запроваджують такі інструменти прозорості, як обговорення проєкту бюджету на засіданні бюджетної комісії та прозоре ухвалення рішення про місцевий бюджет на наступний рік.
- Лише у трьох містах¹² процес ухвалення рішень про місцевий бюджет на сесії міської ради відповідає абсолютному максимуму.

¹² Жмеринка, Кременчук, Миргород.

Більшість міст (10) має задовільний рівень прозорості ухвалення бюджетних рішень. Три міста¹³ продемонстрували прогрес щодо рівня прозорості, який зріс із задовільного до високого. Два міста проти 2018 року показали негативну динаміку рівня прозорості ухвалення рішень. У місті Ладжині другий рік поспіль засвідчено непрозорий рівень ухвалення бюджетних рішень.

¹³ Вінниця, Коломия, Кременчук.

Динаміка параметра прозорості місцевих бюджетів

За результатами оцінювання у 2019 році високі показники прозорості ухвалення бюджетних рішень продемонстрували п'ять міст — Вінниця (65 %), Хмельник (65 %), Миргород (62 %), Кременчук (51 %) і Коломия (50 %).

- У місті Вінниці найкращою практикою прозорості серед усіх міст – учасників дослідження є залучення багатосторонньої дорадчої групи до процесу розроблення бюджету.

- Міста Хмільник і Кременчук отримали найвищу оцінку за практику проведення публічного звітування про виконання бюджету за рік.
- У Миргороді та Коломиї однією з найкращих практик прозорості є ухвалення рішення про бюджет на сесії міської ради.

Максимальні значення рівня прозорості або наближені до них за окремими показниками продемонстрували й міста із задовільним рівнем прозорості.

- Жмеринка та Кременчук — міста, де максимально прозоро відбувається ухвалення рішення про бюджет.
- Бюджет участі (громадський бюджет) як один із найефективніших сучасних механізмів залучення громадян на 100 % реалізовано у двох містах — Вінниці та Запоріжжі.

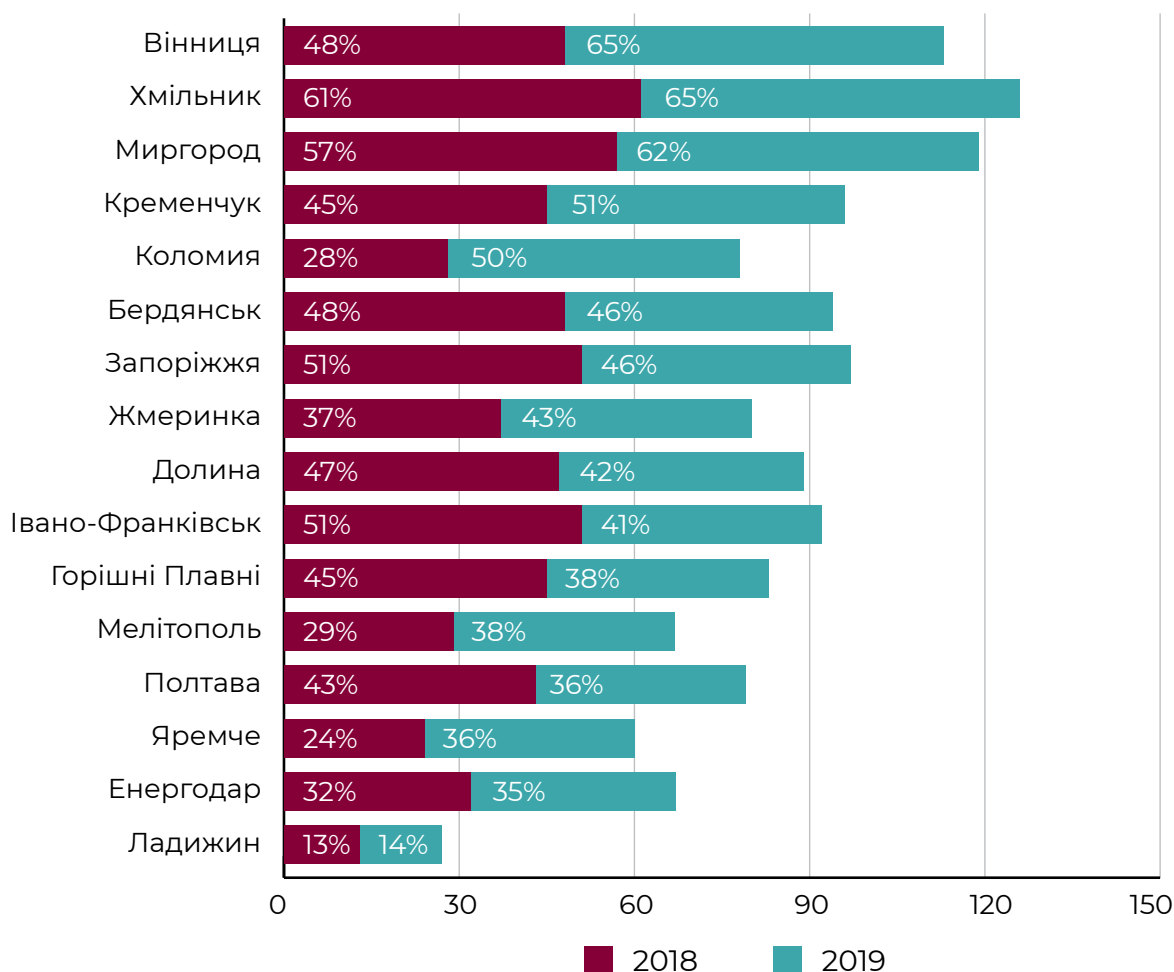
Публічний звіт про виконання бюджету за рік як одна із чітко встановлених законодавством практик прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування не є поширеним серед міських громад. Із 16 міст, що пройшли повторне оцінювання, публічного звіту про виконання бюджету не було в семи містах. Лише в чотирьох містах¹⁴ публічне звітування відбувається на відкритій зустрічі з громадськістю з анонсуванням заходу.

Найбільш неосяжними для запровадження в містах виявилися практики організації роботи багатостороннього дорадчого органу, який потрібно було залучати до процесу розробки проєкту рішення про бюджет, збору пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік, а також організації бюджетних слухань.

Загалом, якщо порівнювати з 2018 роком, прогрес щодо оцінок рівня прозорості ухвалення рішень продемонстрували 10 міст; у шести міст засвідчено погіршення минулорічних оцінок.

¹⁴ Вінниця, Кременчук, Хмільник, Яремче.

Порівняння рівня прозорості ухвалення рішень щодо місцевих бюджетів за роками (2018 і 2019)

Рівні прозорості:
непрозорий: 0–16%, задовільний: 17–48%, високий: 49–71%,
інновативний: 72–100%

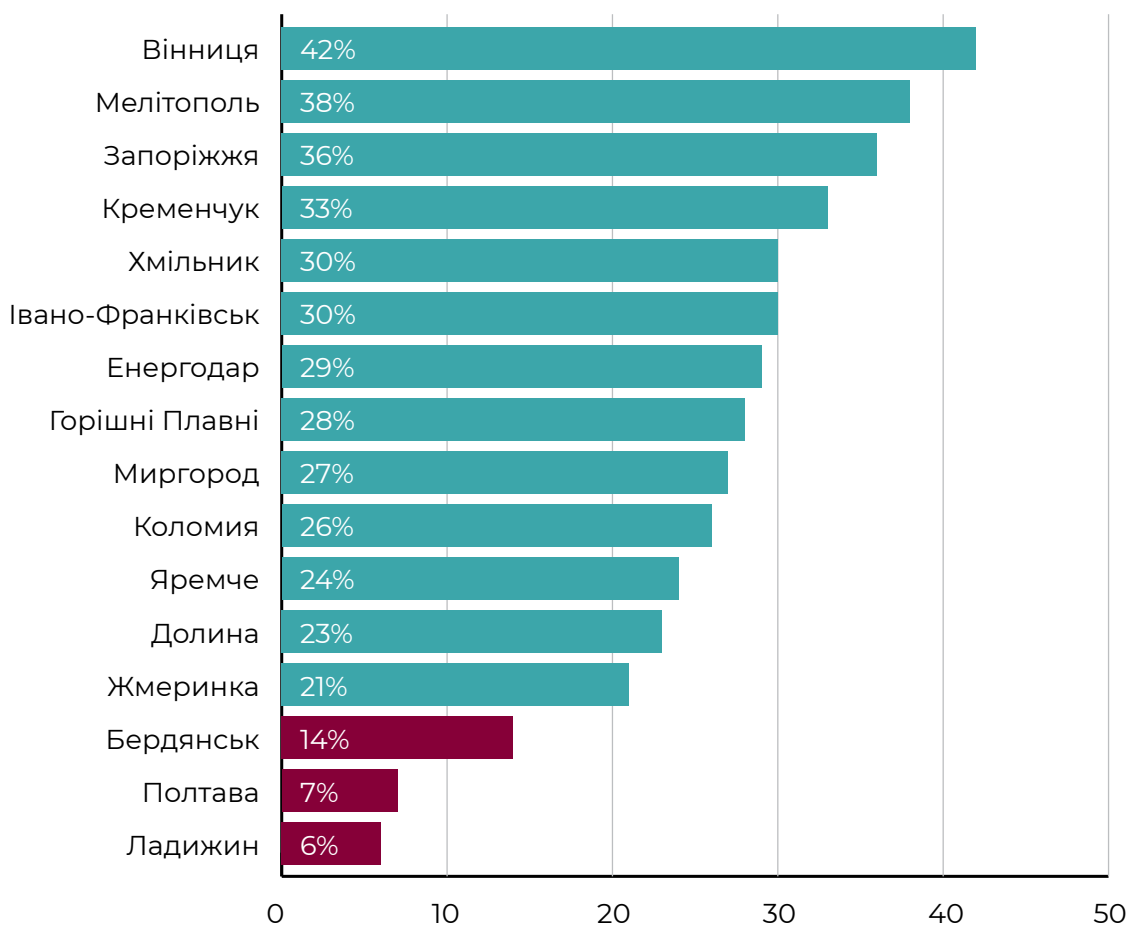
Інноваційні практики

У сучасному надшвидкому інформаційному просторі застосування інноваційних практик у бюджетному процесі для місцевих громад вже є не новацією, а нагальною необхідністю. Онлайн-інструменти залучення громадян до взаємодії з органами місцевого самоврядування, відкриті вебплатформи для консультацій і ще вчора невідомий «бюджет для громадян» сьогодні мають великий потенціал для ефективного впровадження на рівні кожного міста.

За параметром упровадження інноваційних практик до бюджетного процесу більшість ОМС продемонстрували задовільний рівень прозорості — 13 міст (80 % із тих, що пройшли оцінювання).

¹⁵ Бердянськ, Ладизин, Полтава. Три міста¹⁵ за результатами оцінювання параметра інноваційних практик характеризуються як непрозорі.

Інноваційні практики у місцевих бюджетах – 2019

Рівні прозорості:
непрозорий: 0–16%, задовільний: 17–48%, високий: 49–71%,
інновативний: 72–100%

Найпоширенішою інноваційною практикою є використання системи закупівель ProZorro. Закупівлі через відкритий майданчик системи ProZorro здійснюють усі 16 міст – учасників дослідження.

- Прогрес проти минулого року за цим показником продемонстрували два міста¹⁶, показник конкурентності закупівель яких у 2019 році сягнув понад 50 %. Ще в одному місті¹⁷ відбувся прогрес завдяки ухваленню міською радою нормативно-правовому акту, що регулює здійснення закупівель.

Найпростішим і найочевиднішим у реалізації інноваційним механізмом для відкритості вичерпної бюджетної інформації є розділ «Про бюджет» на офіційному сайті міста. Результати оцінювання за параметром використання інноваційних практик засвідчили, що більшість ОМС (12 із 16), якщо порівнювати з минулим роком, доклали значних зусиль і продемонстрували прогрес щодо оприлюднення бюджетних документів в окремому розділі на сайті.

- Найпопулярнішими документами, якими було доповнено інформацію про бюджет на сайтах ОМС, стали паспорти

¹⁶ Ладизин, Коломия.

¹⁷ Запоріжжя.

бюджетних програм разом із наказом або розпорядженням про їх затвердження. Проти показників минулого року їх оприлюднили сім міст. Також уперше в розділі «Про бюджет» шість міст оприлюднили перелік головних розпорядників бюджетних коштів із кодами ЄДРПОУ, рішення про внесення змін до бюджету, актуалізовані паспорти бюджетних програм разом із наказом або розпорядженням про їх затвердження та звіти про оцінку ефективності всіх бюджетних програм. Актуальну версію бюджету, з урахуванням усіх змін, унесених до нього протягом року, уперше розробили й оприлюднили п'ять міст¹⁸.

Менш популярні інноваційні практики на максимальному рівні застосовують лише окремі міста.

- Половина міст (вісім із 16) використовують онлайн-інструменти консультування з громадянами щодо проєктів бюджету або вебплатформи візуалізації бюджету. Цікаво, що у трьох¹⁹ із них такі інновації було вперше використано у 2019 році.
- Одразу сім міст²⁰ продемонстрували максимальну добросовісність у використанні системи закупівель ProZorro. У цих громадах не тільки показник конкурентних закупівель становить понад 50 %, але й самі закупівлі відбуваються згідно з процедурами, закріпленими в ухваленому місцевою радою спеціальному нормативно-правовому акті.
- Цікавим є впровадження вперше у 2019 році трьома містами²¹ практики оприлюднення титульного списку капітальних видатків у машиночитному форматі.
- Лише в місті Вінниці оприлюднюють у повному обсязі звіти за результатами оцінки ефективності виконання бюджетних програм. Також лише в цьому місті на максимальному рівні запроваджено практику оприлюднення звітів про використання коштів місцевого бюджету в машиночитному форматі.

Поки що жодне з міст не використовує три інноваційні практики:

- Не впроваджено розроблення й поширення «бюджету для громадян», що має містити просту та зрозумілу для громадянина інформацію про бюджет, зазвичай у графічному вигляді. Цей інструмент на початковому етапі потребує залучення професіоналів різних спеціальностей. Проте, розробивши один раз шаблон графічного подання бюджетних цифр простою та зрозумілою мовою, він може стати ефективним інструментом для впровадження кожного наступного року.
- Міста не практикують залучення громадян до оцінки виконання бюджету (так званий учасницький аудит).
- У містах не започатковано практику створення наглядових рад при комунальних підприємствах. Самі комунальні підприємства не мають затверджених планів розвитку та звітів про їх виконання.

¹⁸ Вінниця, Горішні Плавні, Енергодар, Запоріжжя, Мелітополь.

¹⁹ Вінниця, Коломия, Миргород.

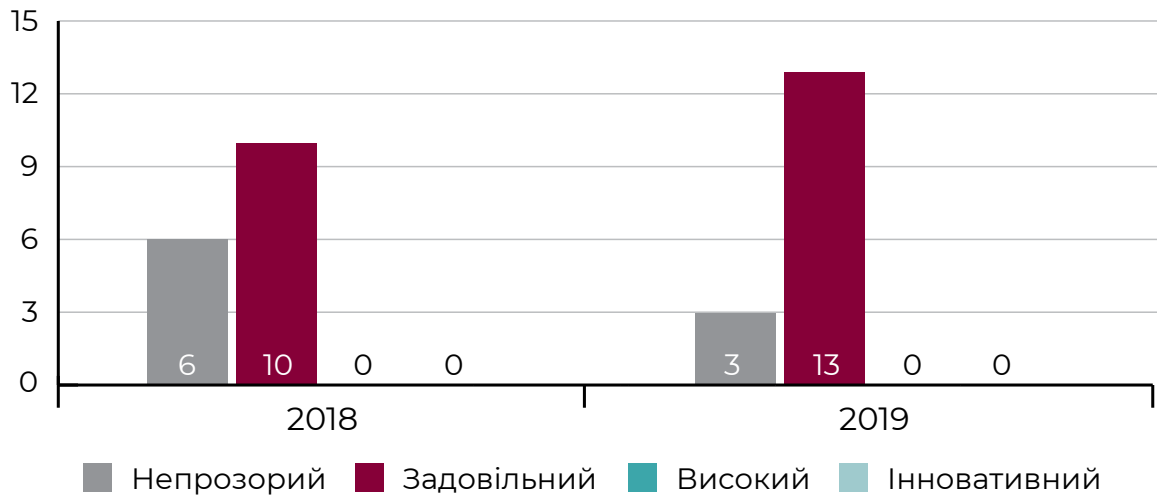
²⁰ Вінниця, Долина, Запоріжжя, Енергодар, Івано-Франківськ, Коломия, Хмельник.

²¹ Вінниця, Кременчук, Лажидин.

Якщо порівнювати з минулим роком, за параметром інноваційних практик відбувся прогрес у трьох містах. Оцінка за цим параметром із непрозорого рівня збільшилася до задовільного. У місті Миргороді показник зріс із 15 % у 2018 році до 27 % у 2019-му, у Коломиї прогрес сягнув із 12 % до 26 %, у Яремче — із 6 % до 24 %. Жодний бюджет не досягнув високого або інновативного рівня впровадження інноваційних практик.

Найбільше досягнення в підвищенні рівня інновативності зафіксовано в Яремче (збільшення на 18 %). Передусім зростання відбулося через оприлюднення бюджетної інформації в окремому розділі «Бюджет» на сайті міської ради й ефективне наповнення кабінетів ГРБК на Єдиному вебпорталі використання публічних коштів E-Data.

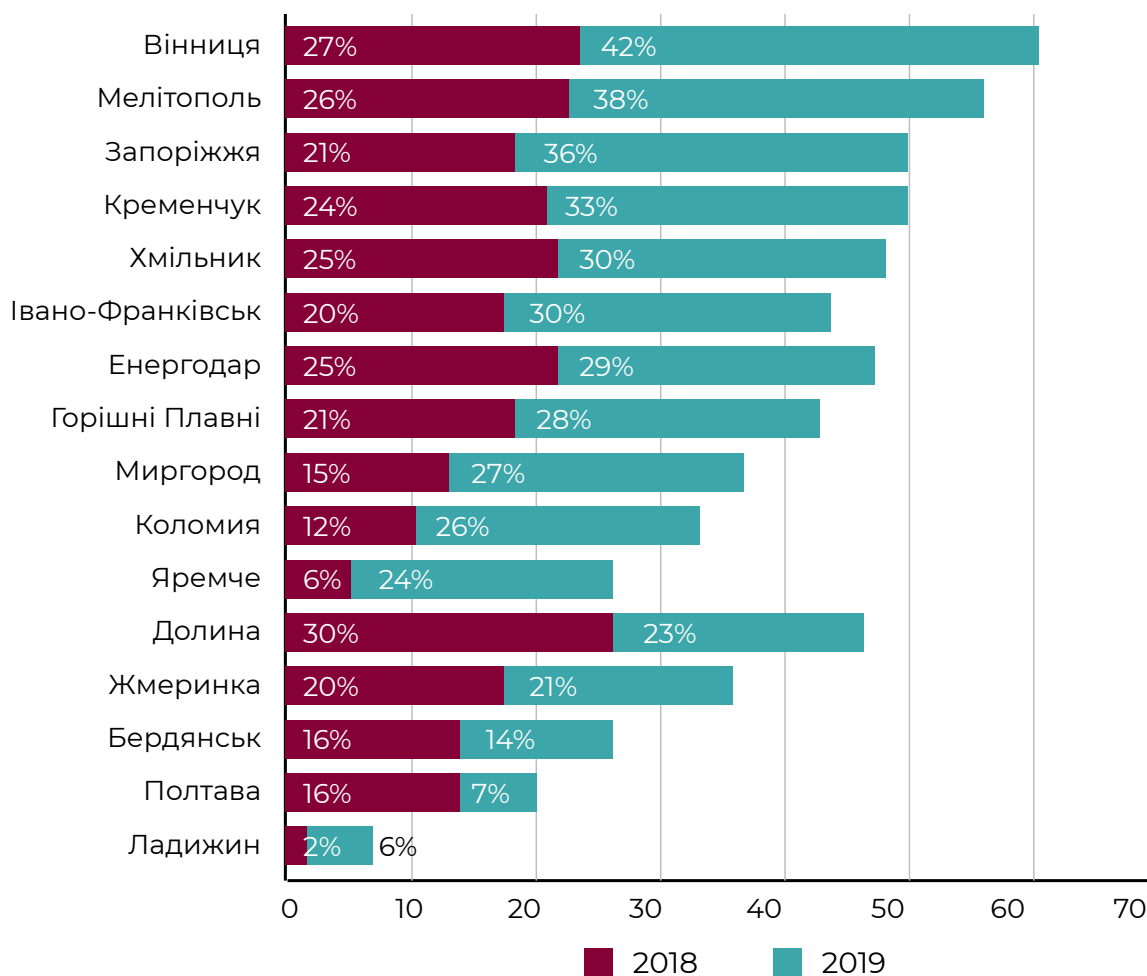
Динаміка параметра інновативності місцевих бюджетів

Загалом підвищення оцінок за показниками використання інноваційних практик продемонстрували 13 із 16 міст – учасників дослідження. Ще у трьох міст²² оцінка за показником інновативності зменшилася.

²² Бердянськ, Долина, Полтава.

Порівняння рівня впровадження інноваційних практик у місцевих бюджетах за роками (2018 і 2019)

Рівні прозорості:

непрозорий: 0–16%, задовільний: 17–48%, високий: 49–71%, інновативний: 72–100%

Кращі практики забезпечення прозорості бюджетів

Результати дослідження рівня прозорості місцевих бюджетів за останні два роки свідчать про те, що ОМС поступово запроваджують на системному рівні окремі практики прозорості. Якщо використання найбільш поширених із них (відкритість інформації) сягає високого рівня, то механізми залучення громадян до активної участі у формуванні бюджетної політики та впровадження інноваційних практик не так розвинуті в містах. Наведені реальні приклади практик міст – учасників дослідження можуть використовувати інші ОМС як базис для запровадження таких практик у своїх містах.

Приклади кращих практик прозорості 2019 року не є результатом реалізації лише базових норм законодавства України. Навпаки, максимальне значення отримали показники, які демонструють прагнення ОМС до підвищення рівня доступності інформації про бюджет і залучення громадян, в тому числі через використання інновацій. До кращих практик прозорості можна зарахувати залучення багатосторонніх дорадчих органів до процесу розробки бюджету, закупівлі, бюджет участі, відкриті дані про капітальні видатки та їх візуалізації, оприлюднення звітів про використання коштів місцевого бюджету в машиночитному форматі.

Закупівлі

Вінниця, Івано-Франківськ, Кременчук, Ладижин

Приклад Івано-Франківська. Майже всі ОМС використовують майданчик системи закупівель ProZorro для оприлюднення річних планів закупівель і змін до них. Проте тільки чотири міста оприлюднили річний план закупівель у машиночитному форматі. Найсучаснішим прикладом є реалізація цієї практики в місті Івано-Франківську. На офіційному сайті міста створено окремий розділ «Державні закупівлі», де річний план закупівель разом зі змінами оприлюднюють у вигляді актуального інтерактивного переліку закупівель міста²³. Завантажені дані можуть бути автоматично прочитані й оброблені комп'ютером.

²³ <http://www.mvk.if.ua/rplzak>

Громадський бюджет

Вінниця, Запоріжжя

Приклад Запоріжжя. На офіційному сайті міста Запоріжжя створено розділ «Громадський бюджет», що містить вичерпну й корисну інформацію щодо бюджету участі. У розділі оприлюднюють інформацію щодо всіх етапів проходження проєктів і склад координаційної ради, яка затверджує рішення про допуск проєктів на голосування. Крім того, на сайті міста системно оприлюднюють протоколи засідань координаційної ради з результатами розгляду кожного проєкту²⁴. Починаючи з 2016 року опубліковують не тільки перелік проєктів-переможців, а й відхилені проєкти. Для голосування за проєкти створено платформу «Громадський бюджет», де жителі міста можуть проголосувати онлайн. Положенням про

²⁴ <https://zp.gov.ua/uk/page/gromadskij-byudzhet-2018>

громадський бюджет також передбачено можливість для громадян голосувати за громадські проекти у спеціальних пунктах голосування. Цікавим і доступним у широкому використанні є візуалізація звітів про реалізацію проектів-переможців громадського бюджету у вигляді інтерактивної мапи. Проте єдиним недоліком є те, що таке звітування на цей час наявне лише за проектами 2016–2017 років.

Залучення багатосторонніх дорадчих органів до процесу розробки бюджету

Вінниця

Створення робочої групи з питань формування проекту рішення ради про бюджет, до складу якої входять представники виконавчих органів, депутатського корпусу та громадських організацій, передбачено Бюджетним регламентом міста Вінниці. Персональний склад і Положення про робочу групу затверджують рішенням виконавчого комітету. Робоча група залучається до процесу формування проекту бюджету ще до винесення остаточного проекту рішення на розгляд постійної комісії з питань фінансів. Проект бюджету на 2019 рік розглядали на засіданнях робочої групи 9 жовтня та 7 листопада 2019 року. За результатами розгляду пропозицій щодо внесення змін до проекту було сформовано й оприлюднено на офіційному сайті міста протоколи засідань і детальну інформацію про результати опрацювання звернень, розглянутих на засіданнях²⁵.

²⁵ <https://www.vmr.gov.ua/Branches/Lists/Finances/ShowContent.aspx?ID=99>

Відкриті дані про капітальні видатки та їх візуалізація

Вінниця, Кременчук

Приклад Кременчука. У місті Кременчуці запроваджено роботу порталу «Відкриті дані». Затверджені титульні списки капітальних видатків оприлюднюються у машиночитних форматах²⁶, що дає змогу оперативно відстежувати видатки на капітальні роботи тощо. Усі капітальні видатки також візуалізовано пооб'єктно на мапі ремонтів із деталізацією виконавців робіт та обсягу фінансування.

²⁶ <https://opendata.kremen.gov.ua>

Оприлюднення звітів про використання коштів місцевого бюджету в машиночитному форматі

Вінниця

Місто на цей час є одним із найкращих прикладів ефективно впровадженої роботи порталу «Відкриті дані»²⁷, де більшість бюджетної інформації оприлюднено в машиночитному форматі. ОМС в тому числі в машиночитних форматах оприлюднює квартальні та річні звіти про використання коштів місцевого бюджету.

²⁷ <https://opendata.gov.ua>

УЗАГАЛЬНЕНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Узагальнені рекомендації ОМС є переліком першочергових і системних кроків для впровадження практик відкритості, прозорості та підзвітності до бюджетної політики місцевих рад.

Відкритість інформації про бюджет

У частині оприлюднення бюджетної інформації органам місцевого самоврядування насамперед потрібно приділити увагу таким заходам:

- Відповідно до Бюджетного кодексу, законів України «Про місцеве самоврядування», «Про доступ до публічної інформації» та інших законів і підзаконних актів, які регулюють бюджетний процес та діяльність органів місцевого самоврядування, оприлюднювати весь перелік бюджетної інформації, розпорядниками якої вони є. Фінансові документи необхідно оприлюднювати в повному обсязі (з усіма додатками до них, затвердженими рішеннями відповідної ради або передбаченими НПА загального порядку).
- Бюджетну інформацію потрібно оприлюднювати в чітко встановлені законодавством терміни. Найбільш поширеною непрозорою практикою серед ОМС є оприлюднення інформації без зазначення дати оприлюднення або завантаження файлів на Google-диск, що занадто ускладнює пошук відповідних документів. Задля підвищення рівня відкритості та прозорості під час формування й виконання рішень ОМС варто визначити відповідальних осіб за своєчасне оприлюднення інформації про бюджет.
- Ще одним важливим кроком є зберігання в безперешкодному доступі не тільки бюджетної інформації поточного року, а й архівних даних. Органам місцевого самоврядування варто передбачити можливість створення окремих «архівних» розділів з оприлюдненням не лише рішень про бюджет минулих років, а й відповідних проєктів рішень, планових і стратегічних документів, іншої документації, яка є в розпорядженні виконавчих органів.
- Для забезпечення більш відкритого інформаційного простору ОМС необхідно докласти зусиль для створення та/або системного супроводу на сайтах міських рад окремого розділу «Про бюджет». Використання цього інноваційного механізму дасть змогу акумулювати весь обсяг наявної в ОМС бюджетної інформації в єдиному місці із забезпеченням безперешкодного доступу до неї для всіх зацікавлених сторін.

Залучення громадян до процесу формування бюджетної політики

Формування налагодженої та ефективної взаємодії з громадянами та залучення їх до активної участі під час ухвалення рішень про бюджет на цей час не є пріоритетним майже в жодному місті. Проте саме залучення громадян до регулярного та довірливого діалогу може стати одним із позитивних кроків забезпечення прозорості ухвалених владою рішень:

- Зростанню рівня довіри до ухвалених владою рішень сприятиме щорічне проведення повноцінних консультацій із громадянами щодо проєктів рішень про місцеві податки та збори й організація збору пропозицій до проєкту бюджету на наступний рік ще на стадії його формування. Такі консультації можуть бути як у форматі громадських слухань, так і у форматі збору пропозицій за допомогою онлайн-інструментів. Але відповідні консультації потрібно проводити завчасно, до винесення проєктів рішень на затвердження сесії. Своєчасність проведення консультацій із громадянами також дасть змогу ОМС розглянути всі отримані від них пропозиції та зауваження. Звіт про враховані або невраховані пропозиції громадян необхідно оприлюднювати на сайті.
- Окремим і важливим інструментом залучення громадян є щорічні бюджетні слухання щодо вже сформованого проєкту бюджету. Такі слухання необхідно проводити на відкритій зустрічі з громадянами до оприлюднення остаточного проєкту рішення на офіційному сайті та до розгляду проєкту на засіданні постійної депутатської комісії з питань фінансів. За результатами проведених слухань потрібно оприлюднити на сайті міста звіт про враховані або невраховані пропозиції із зазначенням причин відхилення останніх.
- Ще одним показником прозорості влади є залучення до процесу розробки бюджету на наступний рік багатостороннього дорадчого органу, до складу якого входять представники різних зацікавлених сторін (представники виконавчих органів ОМС, депутати, представники ОГС, науковці, бізнес). Залучення такого органу до процесу формування проєкту бюджету та до винесення його на розгляд постійної депутатської комісії з питань фінансів допоможе отримати зворотний зв'язок від громадськості щодо основних пріоритетів використання бюджетних коштів на наступний рік.
- Найбільш розвиненим у містах – учасниках дослідження є реалізація громадського бюджету. Однак на цей час в ОМС зберігається негативна тенденція щодо незвітування про виконання громадського бюджету за рік як загалом, так і за окремими проєктами. Попри те, що більшістю затверджених у містах положень про громадський бюджет передбачено процес звітування, ознайомитися з актуальним станом реалізації проєктів-переможців у громадян немає можливості.
- Окремо ОМС необхідно приділити увагу нормативно-правому забезпеченню практик прозорості. Проведення консультацій із громадянами щодо проєктів рішень про місцеві податки та збори, збір пропозицій до проєкту бюджету на стадії його формування,

бюджетні слухання щодо проєкту бюджету можна встановити затвердженим міською радою Бюджетним регламентом. У цьому документі має бути визначено відповідальних за збір пропозицій від громадян, надано роз'яснення щодо видів видатків, щодо яких громадяни можуть подавати свої пропозиції, зазначено спосіб подання пропозицій (поштою, особисто на вказану адресу або в разі використання такого способу — до тимчасових мобільних пунктів збору таких пропозицій; електронним листом з указанням адреси, онлайн через спеціальні вебплатформи), строки збору пропозицій, процес звітування про результати збору пропозицій від громадян щодо врахування чи неврахування отриманих пропозицій.

- Багатосторонню робочу групу з питань формування проєкту бюджету також можна утворювати згідно з Бюджетним регламентом або за окремим розпорядженням міського голови.
- Вимогою бюджетного законодавства є публічне представлення інформації про виконання місцевого бюджету за рік, однак не всі ОМС це роблять. Публічне представлення інформації про виконання місцевого бюджету повинно відбуватися не пізніше за 20 березня року, наступного за звітним, і здійснювати його мають усі розпорядники бюджетних коштів на публічних заходах. Такі заходи можна поєднувати зі щорічним звітом міського голови про свою діяльність перед громадою.

Інноваційні практики

З плином часу дедалі актуальнішим щодо підвищення рівня відкритості, доступності інформації про бюджет і залучення громадян до бюджетного процесу є запровадження саме інноваційних практик. Їхній потенціал на сьогодні повинен стати одним із пріоритетів усіх ОМС для вбудування в місцеву фінансову політику.

- Законодавчою вимогою є оприлюднення наявної в розпорядженні ОМС інформації, зокрема бюджетної, у форматі відкритих даних. Деякі міста вже розробили власні портали відкритих даних, інші — використовують державні платформи. Але негативною тенденцією майже всіх ОМС є неоприлюднення вичерпної бюджетної інформації в машиночитних форматах. Також не вживають заходів для систематичного оновлення наборів даних.
- Основний критерій для цих машиночитних даних — це доступність їх для машинної обробки без участі людини. Традиційно такі дані є основою для професійного аналізу, аналітичних матеріалів або журналістських розслідувань. Проте вони можуть стати й відправною точкою для розроблення ОМС унікальних онлайн-сервісів або мобільних додатків, які сприятимуть візуалізації бюджетів та загалом зростанню рівня обізнаності громадян у сфері публічних фінансів. Яскравими прикладами є онлайн-платформи «Відкритий бюджет» і так звані мапи ремонтів, де пооб'єктно візуалізовано всі капітальні видатки, які фінансуються коштом місцевого бюджету. Такі вебплатформи можна також адаптувати й для проведення

онлайн-консультацій із громадянами щодо питань бюджету, наприклад у вигляді бюджетних симуляторів.

- Незвіданою для ОМС, але дуже простою в реалізації інновацією сьогодні є «бюджет для громадян». Як свідчить міжнародна практика, саме цей інструмент є одним з ефективних форматів викладення інформації про бюджет доступними та простими для пересічних громадян засобами: друковані або онлайн-видання з візуалізованими даними (інфографіка, комікси, презентації), які в зрозумілій формі доносять інформацію про те, як і куди йдуть гроші громади. «Бюджет для громадян» завдяки своєму освітньому складнику є елементом залучення громадян до управління публічними фінансами та просування підзвітності і прозорості бюджетної політики з боку ОМС.
- Також рекомендовано запровадити практику підвищення професійних кваліфікацій відповідальних осіб місцевого самоврядування за допомогою проведення освітніх заходів із питань реалізації новітніх технологій у бюджетному процесі (робота з відкритими даними, формування наборів даних у машиночитних форматах, здійснення електронного документообігу тощо).

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Оцінювання прозорості місцевого бюджету відбувається на підставі заповнення опитувальника — переліку закритих запитань, які дають змогу визначити відповідність місцевого бюджету критеріям прозорості.

Метою опитувальника не є оцінювання якості управління публічними фінансами на місцевому рівні. Він спрямований на оцінювання максимальної відкритості бюджетного процесу та бюджетної інформації для широких верств населення, а також зусиль ОМС щодо спрощення способів доступу громадян до бюджетної інформації та участі в бюджетному процесі й забезпечення зрозумілості таких процесів.

Опитувальник структуровано за **етапами бюджетного процесу**, а також **за параметрами прозорості бюджетного процесу** на місцевому рівні.

Під час складання переліку критеріїв оцінювання обрано **36 показників забезпечення прозорості місцевих бюджетів. Набір показників прозорості відповідає параметрам відкритості інформації, забезпечення прозорості рішень, а також використання інноваційних практик** (кращих практик забезпечення прозорості бюджетів, включно з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій для забезпечення як прозорості інформації, так і участі громадян у бюджетному процесі).

Критерії для оцінювання являють собою перелік питань, сформульованих виходячи із чинного українського законодавства, а також відомих добрих практик забезпечення прозорості бюджетного процесу, які відповідають 36 показникам забезпечення прозорості місцевих бюджетів.

Під відкритістю інформації в опитувальнику потрібно розуміти проактивне забезпечення органом місцевого самоврядування доступності всієї інформації про місцевий бюджет, доступу до бюджетних документів і рішень щодо бюджету. Джерелом для забезпечення перманентного доступу до бюджетної інформації визнано вебсайти ОМС та додаткові платформи до них.

Під прозорістю рішень належить розуміти забезпечення максимально відкритого процесу ухвалення всіх рішень, а також обговорень, які їм передують, у тому числі з максимально широким забезпеченням як можливостей для участі громадськості в бюджетному процесі, так і реальних практик залучення громадян. Практики залучення громадян розглядаються в широкому контексті, де можлива участь як експертних груп, які не є суб'єктами

ухвалення бюджетних рішень, так і пересічних громадян, які не мають спеціалізованих і технічних знань щодо бюджетного процесу. Форми залучення громадян розглядаються в аспекті глибини залучення: інформування — як форма пасивної односторонньої комунікації органу місцевого самоврядування з громадянами без отримання зворотного зв'язку щодо предмета комунікації (наприклад, практики інформування про обговорення проєкту бюджету на засіданні спеціалізованої постійної депутатської комісії); консультування — практики, що передбачають двосторонню комунікацію ОМС з громадянами з отриманням зворотного зв'язку щодо предмета комунікації, а також реалізація активних форм громадської участі, що передбачає делегування частини повноважень ОМС громадянам (наприклад, громадські бюджети).

Опитувальник для оцінки прозорості місцевих бюджетів сконструйовано за принципом відповідності критеріїв оцінювання етапам бюджетного процесу.

У межах кожного етапу бюджетного процесу оцінюванню підлягає відкритість інформації, прозорість ухвалення рішень і застосування інноваційних практик для забезпечення прозорості бюджету.

Показники відкритості інформації охоплюють наявність певного документа, його оприлюднення на офіційному вебсайті ОМС, своєчасність оприлюднення відповідного документа, рішення або повідомлення та повнота оприлюдненого документа (забезпечення доступності всієї інформації, яка є в розпорядженні органу місцевого самоврядування щодо конкретного документа або рішення).

Показники прозорості рішень охоплюють наявність нормативно-правових актів, якими передбачено чіткі процедури порядку залучення громадян до визначених елементів бюджетного процесу, практичне застосування цих практик, вчасне практичне застосування (що передбачає реалізацію залучення громадян саме на тому етапі, коли результати такого залучення мають сенс, а зворотний зв'язок можливо якісно опрацювати) і насамкінець забезпечення підзвітності процесу (оприлюднення документів чи інформації, які підтверджують практичну реалізацію, опрацювання результатів залучення громадськості, спосіб, у який буде використано результати залучення громадськості).

Показники використання інноваційних практик у бюджетному процесі охоплюють як забезпечення відкритості бюджетних документів і рішень, так і забезпечення громадської участі в бюджетному процесі. Це критерії, що демонструють високий рівень відданості ідеї прозорості бюджету, використання ІКТ та збільшення доступності й зрозумілості бюджетного процесу для широких верств населення. Більшість інноваційних практик не закріплено спеціалізованим законодавством України, хоча й не суперечить правам громадян, передбаченим Конституцією, законами «Про місцеве самоврядування», «Про доступ до публічної інформації», Бюджетному кодексу та іншим законам і підзаконним актам, які регулюють бюджетний процес та діяльність органів місцевого самоврядування. Водночас інноваційні практики впливають із міжнародних угод, рекомендацій і відомих кращих практик забезпечення прозорості бюджетного процесу.

Розрахунок оцінки прозорості місцевих бюджетів та індексу прозорості

1. Кожен із показників прозорості передбачає щонайменше одне закрите запитання, більшість яких передбачає дві можливі відповіді: «Так» або «Ні». Відповідно в разі відповіді «Так» за критерій присвоюється 1 бал, а в разі відповіді «Ні» — 0 балів.

У певних випадках, коли на запитання, крім відповідей «Так» або «Ні», можливою є ще відповідь «Частково», оцінка є десятковим відображенням частки повної відповідності критерію, представленому в запитанні (наприклад, якщо з 10 передбачених законодавством додатків до бюджетного документа оприлюднено лише 8, то це є 8/10 від повної відповідності, або 0,8 бала).

Загалом опитування складається зі 142 запитань щодо критеріїв прозорості, відповідно сума позитивних відповідей на запитання і є сумою балів: за показниками прозорості; параметрами прозорості та етапами бюджетного процесу.

Загальна структура оцінки прозорості місцевих бюджетів

№	Етап бюджетного процесу	Показник прозорості місцевого бюджету	Параметр прозорості місцевого бюджету	Сума максимальних балів за показником
1	Складання проєктів бюджету	Прогноз доходів і видатків на плановий та наступні за плановим два бюджетні роки	Відкритість інформації	3
2		Стратегія розвитку громади		2
3		Програма соціально-економічного розвитку		4
4		Збір пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік	Прозорість рішень	4
5		Залучення багатосторонніх дорадчих органів до процесу розробки бюджету на наступний рік		5
6		Консультації щодо проєкту рішення про місцеві податки та збори		4
7		Розділ «Бюджет» на сайті		Інноваційні практики
8		Гендерний аналіз програм і рішень	2	
9	Розгляд проєкту бюджету та ухвалення рішення про місцевий бюджет	Проєкт рішення про місцевий бюджет	Відкритість інформації	4
10		Бюджетні запити		4
11		Рішення про бюджет		3
12		Паспорти бюджетних програм		3
13		Обговорення проєкту бюджету на засіданні бюджетної комісії	Прозорість рішень	5
14		Консультації з громадськістю щодо проєкту рішення про бюджет на наступний рік (бюджетні слухання)		4

15		Ухвалення рішення про місцевий бюджет на наступний рік		5
16		«Бюджет для громадян»	Інноваційні практики	5
17		Онлайн-інструменти консультування та візуалізації		2
18	Виконання бюджету, включаючи внесення змін до рішення про місцевий бюджет	Зміни до бюджету	Відкритість інформації	7
19		Єдиний вебпортал використання публічних коштів (E-Data)		2
20		Закупівлі		3
21		Титульні списки капітальних видатків		2
22		Діяльність комунальних підприємств		9
23		Бюджет участі	Прозорість рішень	7
24		Ефективність комунальних підприємств	Інноваційні практики	3
25		Добросесність використання системи закупівель ProZorro		2
26		Онлайн-інструменти в реалізації бюджету участі		2
27		Відкриті дані про капітальні видатки та їх візуалізації		2
28	Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету й ухвалення рішення щодо нього	Квартальні звіти про виконання бюджету	Відкритість інформації	5
29		Річний звіт про виконання бюджету		5
30		Звіти про виконання паспортів бюджетних програм		3
31		Звіт про виконання Програми соціально-економічного розвитку		3
32		Публічний звіт голови про виконання бюджету за рік	Прозорість рішень	3
33		Оприлюднення звітів про використання коштів місцевого бюджету в машиночитному форматі	Інноваційні практики	2
34		Звіти за результатами оцінки ефективності виконання бюджетних програм		3
35		Залучення громадян до оцінки виконання бюджету («учасницький аудит»)		3
36		Моніторинг гендерно чутливих бюджетних програм		1

Індекс прозорості місцевого бюджету

2. **Оцінка прозорості місцевого бюджету** є сумою зважених оцінок за кожним параметром прозорості місцевого бюджету.

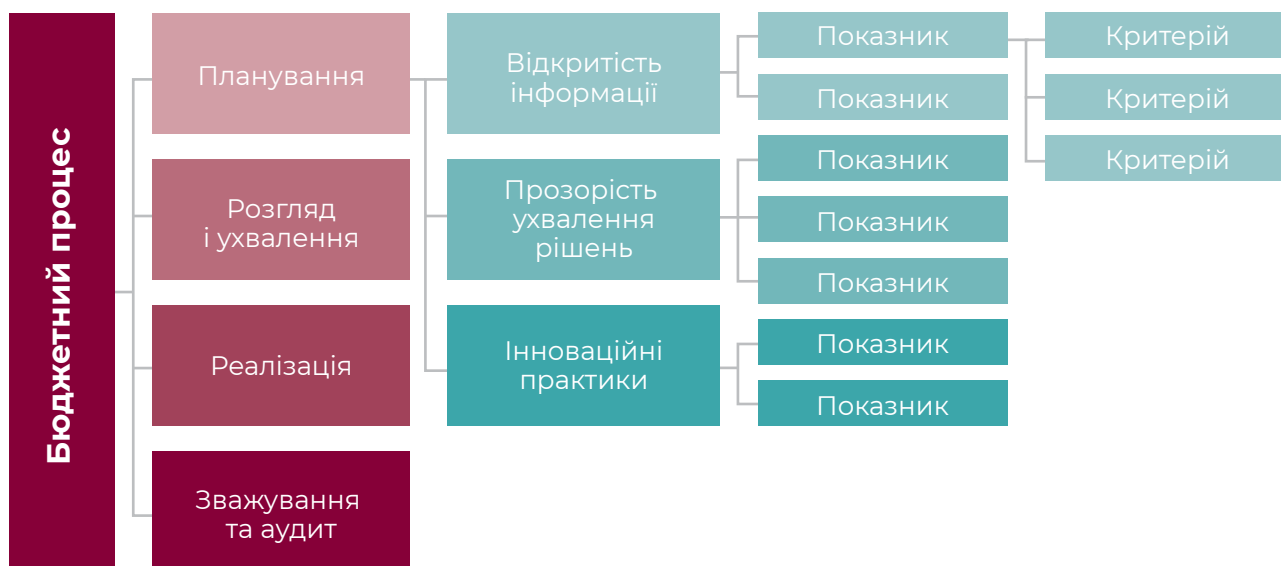
Незважена оцінка за кожним параметром прозорості є простою сумою балів, набраних об'єктом оцінювання за кожним із трьох параметрів прозорості в межах чотирьох етапів бюджетного процесу.

Зважена оцінка за параметром є часткою незваженої максимальної суми балів за параметром у загальній сумі незважених балів, помноженою на 100.

Зважена оцінка за параметром прозорості місцевого бюджету = Сума незважених балів за параметр / Загальна сума незважених балів за всіма параметрами x 100

Параметр	Максимальна незважена сума балів за параметром	Максимальна зважена оцінка за параметром
Відкритість інформації	62	43
Прозорість рішень	37	26
Інноваційні практики	43	31
Загалом	142	100

Структура оцінювання

1. **Індекс прозорості місцевого бюджету** — це проста сума зважених оцінок, отриманих місцевим бюджетом, який проходить оцінювання, за кожним параметром оцінювання.

Максимальна зважена **оцінка прозорості місцевого бюджету дорівнює 100 балів**, що є сумою максимальних зважених оцінок за всіма показниками, без десяткових знаків.

Відповідно, **чим ближча загальна оцінка до максимально можливих 100 балів, тим прозорішим є місцевий бюджет.**

$$\text{Індекс прозорості місцевого бюджету} = \text{Зважена оцінка}_{\text{параметр відкритості інформації}} + \text{Зважена оцінка}_{\text{параметр прозорості рішень}} + \text{Зважена оцінка}_{\text{параметр інноваційних практик}}$$

Для порівняння між собою рівня прозорості місцевих бюджетів усі місцеві бюджети, які проходять оцінювання, входять до загального **Рейтингу прозорості місцевих бюджетів**, де місцевий бюджет із найнижчим індексом прозорості посідає останнє місце, а з найвищим — перше.

Структура оцінювання

2. **Застосування трьох параметрів** оцінювання («відкритість інформації», «прозорість рішень», «інноваційні практики») **дає змогу групувати показники міст за окремими параметрами** та порівнювати їх між собою, де за кожним параметром оцінка являє собою суму всіх зважених оцінок за показниками, які входять до одного з трьох параметрів прозорості.

Наприклад, можна буде з'ясувати, який із місцевих бюджетів є найкращим у забезпеченні запровадження та реалізації інноваційних практик. Водночас у загальному рейтингу прозорості індекс прозорості може бути й не найвищим.

3. Аналогічно проведення оцінювання в межах **чотирьох етапів бюджетного процесу** дає змогу оцінювати прозорість кожного окремого етапу та порівнювати їх між місцевими бюджетами, які пройшли оцінювання, за етапами. Максимальна оцінка за кожним етапом бюджетного процесу є сумою зважених оцінок за всіма критеріями, що входять до відповідного етапу.

Зважена оцінка за кожною стадією бюджетного процесу за аналогією з параметрами прозорості являє собою співвідношення суми незважених балів, отриманих бюджетом, який проходить оцінювання, у межах кожної стадії бюджетного процесу, до загальної суми незважених балів, помножене на 100.

Максимальна сума зважених оцінок за кожним етапом також дорівнює 100 балів.

Зважена оцінка за етапом бюджетного процесу = Сума незважених балів за етап / Загальна сума незважених балів за всіма етапами x 100

Етапи бюджетного процесу

Етап бюджетного процесу	Максимальна незважена сума балів	Максимальна зважена оцінка
Складання проєктів бюджету	40	28
Розгляд проєкту бюджету й ухвалення рішення про місцевий бюджет	35	24
Виконання бюджету, включаючи внесення змін до рішення про місцевий бюджет	40	28
Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету й ухвалення рішення щодо нього	28	20
Усього	142	100

ДОДАТОК

Опитувальник для оцінювання прозорості місцевих бюджетів

№	Назва показника	Запитання
1.	Прогноз доходів та видатків планового й наступних за плановим двох бюджетних років	<ul style="list-style-type: none">▪ Чи має міська рада прогноз доходів і видатків на плановий та наступні за плановим два бюджетні роки?▪ Чи оприлюднено прогноз на сайті міської ради?▪ Чи оприлюднено проєкт прогнозу за 20 днів до розгляду й ухвалення?
2.	Стратегія розвитку громади	<ul style="list-style-type: none">▪ Чи є в громади ухвалена радою Стратегія розвитку?▪ Чи оприлюднено Стратегію розвитку громади на сайті ОМС?
3.	Програма соціально-економічного розвитку громади (ПСЕР)	<ul style="list-style-type: none">▪ Чи ухвалено ПСЕР рішенням ради?▪ Чи вчасно ухвалено ПСЕР (до 25 грудня року, що передує плановому)?▪ Чи оприлюднено ПСЕР на офіційному сайті ОМС?▪ Чи оприлюднено ПСЕР у повному обсязі (містить усі додатки)?
4.	Збір пропозицій від громадян під час складання бюджету	<ul style="list-style-type: none">▪ Чи ухвалено ОМС НПА, який передбачає процедури збору пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік?▪ Чи здійснювали заходи зі збору пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік у поточному році, що оцінюється?▪ Чи проведено заходи зі збору пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік у період із 15 липня до 15 жовтня року, який передує року, на який планується бюджет?▪ Чи оприлюднено звіт про отримані пропозиції від громадськості під час складання бюджету на наступний рік, а також про враховані та невраховані пропозиції та обґрунтування таких рішень?
5.	Залучення багатосторонніх дорадчих органів до процесу розробки бюджету на наступний рік	<ul style="list-style-type: none">▪ Чи є в ОМС багатостороння робоча група, до складу якої входять представники різних зацікавлених сторін (представники виконавчих органів ОМС, депутати міської ради, представники ОГС, науковці, бізнес)?▪ Чи є документ, який передбачає процедури роботи такого дорадчого органу?▪ Чи було залучено робочу групу до процесу планування бюджету на наступний рік?▪ Чи було залучено робочу групу до процесу планування бюджету в період із 15 липня до моменту подання проєкту бюджету на розгляд депутатських комісій?▪ Чи оприлюднено звіт про враховані та невраховані пропозиції з обґрунтуванням підстав неврахування пропозицій, отриманих від робочої групи, до складу якої входять представники різних зацікавлених сторін?
6.	Консультації щодо проєкту рішення про місцеві податки та збори	<ul style="list-style-type: none">▪ Чи є документ, який передбачає процедури й порядок проведення консультацій із громадськістю щодо цього питання, або загальний документ щодо місцевих податків і зборів із компонентом громадських консультацій?

- Чи проводили консультації з громадськістю щодо проекту рішення про місцеві податки та збори на наступний рік?
- Чи проведено консультації з громадськістю про місцеві податки та збори в період з 1 січня до 1 липня року, який передує тому, на який відбувається планування?
- Чи оприлюднено звіт про враховані та невраховані пропозиції з обґрунтуванням підстав неврахування отриманих пропозицій щодо проекту рішення про місцеві податки та збори на наступний рік?

7. Розділ «Про бюджет» на сайті місцевої ради

- Чи є на офіційному сайті ОМС окремий розділ, присвячений питанням місцевого бюджету?
- Чи містить цей розділ перелік головних розпорядників бюджетних коштів із кодами ЄДРПОУ?
- Чи містить розділ посилання на розпорядників бюджетних коштів на порталі E-Data?
- Чи оприлюднено в розділі рішення ради (військово-цивільної адміністрації) про ухвалення бюджету з усіма додатками?
- Чи оприлюднено в розділі рішення про внесення змін до бюджету?
- Чи оприлюднено в розділі ПСЕР громади?
- Чи оприлюднено в розділі актуальний бюджет з урахуванням усіх змін, унесених протягом року?
- Чи оприлюднено в розділі кошторис на утримання ОМС?
- Чи оприлюднено в розділі паспорти бюджетних програм разом із наказом або розпорядженням про їх ухвалення?
- Чи оприлюднено в розділі звіти про виконання паспортів бюджетних програм?
- Чи оприлюднено в розділі титульний перелік капітальних видатків?
- Чи є в розділі посилання на інтерактивну онлайн-платформу пооб'єктної візуалізації капітальних видатків?
- Чи оприлюднено в розділі «бюджет для громадян»?
- Чи оприлюднено в розділі актуалізовані паспорти бюджетних програм разом із наказом або розпорядженням про їх ухвалення?
- Чи оприлюднено в розділі посилання на портал відкритих даних (свій або державний), де бюджетні дані оприлюднено в машиночитних форматах?
- Чи є в розділі посилання на всю інформацію щодо громадського бюджету / бюджету участі, якщо такий реалізується у громадах?

8. Гендерно орієнтований підхід до складання бюджету

- Чи має ОМС практику здійснення огляду нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність, принаймні один раз на рік?
- Чи має ОМС практику гендерного аналізу бюджетних програм та ухвалення рішень за його результатами?

9. Проект рішення про місцевий бюджет

- Чи оприлюднено на офіційному сайті проект рішення про місцевий бюджет на наступний рік?
- Чи містить проект рішення про місцевий бюджет на наступний рік всі додатки?
- Чи оприлюднено проект рішення про місцевий бюджет за 20 днів до розгляду на сесії міської ради?
- Чи оприлюднено проект рішення про місцевий бюджет на наступний рік із пояснювальною запискою?

10. Бюджетні запити	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи оприлюднено на сайті бюджетні запити головних розпорядників бюджетних коштів? ▪ Чи оприлюднено бюджетні запити всіх головних розпорядників бюджетних коштів? ▪ Чи оприлюднено всі форми бюджетних запитів головних розпорядників бюджетних коштів? ▪ Чи оприлюднено бюджетні запити не пізніше ніж за 2 тижні до засідання депутатської комісії (орієнтовно до 1 вересня року, який передує року, на який складається бюджет)?
11. Рішення про бюджет	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи оприлюднено рішення про ухвалення бюджету на наступний рік? ▪ Чи оприлюднено бюджет на рік в повному обсязі (усі додатки)? ▪ Чи оприлюднено рішення про ухвалення бюджету з усіма додатками вчасно?
12. Паспорти бюджетних програм	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи оприлюднено паспорти бюджетних програм головних розпорядників бюджетних коштів? ▪ Чи оприлюднено паспорти бюджетних програм усіх головних розпорядників бюджетних коштів? ▪ Чи оприлюднено паспорти бюджетних програм вчасно?
13. Обговорення проєкту бюджету на засіданні бюджетної комісії	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи обговорювали проєкт бюджету на засіданні бюджетної комісії? ▪ Чи було анонсовано проведення засідання бюджетної комісії, на якому відбувалось обговорення проєкту рішення про бюджет? ▪ Чи оприлюднено протокол засідання бюджетної комісії, на якому відбувалось обговорення проєкту рішення про бюджет? ▪ Чи оприлюднено стенограму або аудіо- / відеозапис засідання комісії, на якому відбувалось обговорення проєкту рішення про бюджет? ▪ Чи було забезпечено безперешкодний доступ для громадян до засідання бюджетної комісії?
14. Консультації з громадськістю щодо проєкту рішення про бюджет на наступний рік («бюджетні слухання»)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи закріплено відповідним НПА процедури консультацій із громадськістю щодо попереднього проєкту рішення про бюджет? ▪ Чи проводили протягом року, який передує року, на який приймається бюджет, консультації з громадськістю щодо проєкту рішень про бюджет? ▪ Чи проведено бюджетні слухання заздалегідь, до оприлюднення остаточного проєкту рішення про бюджет на наступний рік, який виноситься на розгляд сесії? ▪ Чи оприлюднено звіт з інформацією про враховані та невраховані пропозиції громадян до проєкту рішення про бюджет, отримані в рамках бюджетних слухань, з обґрунтуванням підстав врахування / неврахування отриманих пропозицій?
15. Ухвалення рішення про місцевий бюджет	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи було заздалегідь анонсовано пленарне засідання міської ради, на якому розглядали проєкт рішення про бюджет? ▪ Чи відбулося пленарне засідання міської ради, на якому розглядали проєкт рішення про бюджет, не пізніше за 25 грудня? ▪ Чи оприлюднено протокол пленарного засідання міської ради, на якому було ухвалено рішення про бюджет? ▪ Чи оприлюднено стенограму (або аудіо- / відеозапис) пленарного засідання міської ради, на якому було ухвалено рішення про бюджет?

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи було забезпечено громадянам безперешкодний доступ до пленарного засідання міської ради, на якому розглядали проєкт рішення про бюджет?
16. «Бюджет для громадян»	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи розробляє ОМС «бюджет для громадян»? ▪ Чи містить «бюджет для громадян» текстове пояснення про головні напрями бюджетної політики на наступний рік, викладені спрощеною, не технічною мовою? ▪ Чи має «бюджет для громадян» графічну частину? ▪ Чи містить «бюджет для громадян» інформацію для здійснення зворотного зв'язку (до кого звертатися з додатковими запитаннями, коментарями тощо)? ▪ Чи оприлюднюють «бюджет для громадян» своєчасно (не пізніше ніж кінець року перед тим, на який ухвалюється бюджет)?
17. Онлайн-інструменти консультування та візуалізації	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи використовує ОМС онлайн-інструменти для отримання коментарів від громадян щодо проєкту рішення про бюджет? ▪ Чи використовує ОМС інтерактивні онлайн-платформи для візуалізації бюджету?
18. Зміни до рішення про бюджет	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи оприлюднено всі проєкти рішень про внесення змін до бюджету? ▪ Чи оприлюднено проєкти рішень про зміни до рішення про бюджет у повному обсязі (з усіма додатками)? ▪ Чи оприлюднено проєкти рішень про зміни до рішення про бюджет вчасно? ▪ Чи всі рішення про бюджет оприлюднено в розділі про бюджет (на одній сторінці)? ▪ Чи всі рішення про внесення змін до бюджету оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)? ▪ Чи всі рішення про внесення змін до бюджету оприлюднено вчасно? ▪ Чи оприлюднено актуальну версію бюджету з урахуванням усіх унесених змін?
19. Єдиний вебпортал використання публічних коштів (E-Data)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Який показник реєстрації головних розпорядників бюджетних коштів на Єдиному вебпорталі використання публічних коштів E-Data? ▪ Який показник наповнення кабінетів головних розпорядників бюджетних коштів на вебпорталі E-Data?
20. Закупівлі	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи оприлюднило ОМС річний план закупівель? ▪ Чи оприлюднено річний план закупівель у машиночитному форматі? ▪ Чи оприлюднило ОМС зміни до річного плану закупівель?
21. Титульні списки капітальних видатків	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи ухвалено титульний список капітальних видатків? ▪ Чи оприлюднено титульний список капітальних видатків?
22. Діяльність комунальних підприємств	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи є на сайті ОМС окремий підрозділ, відведений для інформування про діяльність КП? ▪ Чи оприлюднено повний перелік усіх комунальних підприємств? ▪ Чи оприлюднено повну інформацію про всі КП: назва, сфера діяльності, керівник, контактні відомості, ЄДРПОУ? ▪ Чи оприлюднено фінансові плани всіх КП у вигляді excel-таблиці або в іншому форматі електронних таблиць? ▪ Чи оприлюднено звіти про виконання фінансових планів усіх КП?

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи оприлюднено реєстр укладених КП договорів щодо робіт і послуг, профінансованих із місцевого бюджету? ▪ Чи оприлюднено в машиночитному форматі перелік КП? ▪ Чи оприлюднено в машиночитному форматі звітність КП? ▪ Чи оприлюднено в машиночитному форматі реєстр боргових зобов'язань КП?
23. Громадський бюджет / бюджет участі	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи реалізує ОМС бюджет участі? ▪ Чи закріплено процедури та порядок реалізації бюджету участі окремим НПА? ▪ Чи оприлюднено склад органу, який згідно з процедурами ухвалює рішення про допуск до конкурсу громадських проєктів? ▪ Чи оприлюднено протоколи засідань конкурсної ради (або іншого органу), якими ухвалено рішення про допуск проєктів до конкурсу? ▪ Чи оприлюднено перелік проєктів, які перемогли за результатами голосування громадян? ▪ Чи оприлюднено звіт про реалізацію бюджету участі за результатами попереднього бюджетного року (чи передбачено складання й оприлюднення звіту, якщо бюджет участі реалізується вперше)? ▪ Чи мають громадяни можливість голосувати за громадські проєкти очно?
24. Ефективність комунальних підприємств	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи діють при КП наглядові ради? ▪ Чи мають КП плани розвитку? ▪ Чи наявні звіти про виконання планів розвитку КП?
25. Добросовісність використання системи закупівель ProZorro	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Який показник допорогових закупівель, здійснених через систему ProZorro? ▪ Який показник конкурентності торгів, які розпорядники бюджетних коштів ОМС здійснюють через систему ProZorro?
26. Онлайн-інструменти в реалізації бюджету участі	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи є окремий розділ на сайті ОМС або окремий сайт, присвячений питанням реалізації бюджету участі у громаді? ▪ Чи мають громадяни можливість голосувати за громадські проєкти онлайн?
27. Відкриті дані про капітальні видатки та їх візуалізації	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи оприлюднено титульний список капітальних видатків у машиночитному форматі? ▪ Чи використовують інтерактивну онлайн-платформу для пооб'єктного оприлюднення інформації про капітальні видатки?
28. Квартальні звіти про виконання бюджету	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи оприлюднено всі проєкти рішень про ухвалення квартального звіту про виконання бюджету? ▪ Чи оприлюднено проєкти рішень про ухвалення квартальних звітів про виконання бюджету в повному обсязі (з усіма додатками)? ▪ Чи оприлюднено проєкти рішень про ухвалення квартальних звітів про виконання бюджету вчасно? ▪ Чи оприлюднено рішення про ухвалення квартальних звітів про виконання бюджету? ▪ Чи всі рішення про ухвалення квартальних звітів про виконання бюджету оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?
29. Річний звіт про виконання бюджету	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи оприлюднено проєкт рішення про ухвалення річного звіту про виконання бюджету? ▪ Чи оприлюднено проєкт рішення про ухвалення річного звіту

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ про виконання бюджету в повному обсязі (з усіма додатками)? ▪ Чи оприлюднено проєкт рішення про ухвалення річного звіту про виконання бюджету вчасно? ▪ Чи оприлюднено рішення про ухвалення річного звіту про виконання бюджету? ▪ Чи оприлюднено рішення про ухвалення річного звіту в повному обсязі (з усіма додатками)?
30. Звіти про виконання паспортів бюджетних програм	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи оприлюднено звіти про виконання паспортів бюджетних програм? ▪ Чи оприлюднено звіти про виконання паспортів бюджетних програм в повному обсязі (усі бюджетні програми)? ▪ Чи оприлюднено звіти про виконання паспортів бюджетних програм вчасно (з оприлюдненням річного звіту)?
31. Звіт про виконання Програми соціально-економічного розвитку	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи оприлюднено звіт про виконання ПСЕР? ▪ Чи оприлюднено звіт про виконання ПСЕР у повному обсязі (з усіма додатками)? ▪ Чи оприлюднено звіт про виконання ПСЕР вчасно?
32. Публічний звіт про виконання бюджету за рік	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи відбулося публічне представлення інформації про виконання місцевого бюджету за рік? ▪ Чи було оприлюднено заздалегідь на офіційному сайті ради анонс із часом і місцем проведення заходу з публічного представлення звіту про виконання бюджету за рік? ▪ Чи відбулося публічне представлення інформації про виконання місцевого бюджету за рік не пізніше за 20 березня року, наступного за звітним роком?
33. Оприлюднення звітів про використання коштів місцевого бюджету в машиночитному форматі	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи оприлюднено квартальні звіти про витрачання коштів місцевих бюджетів у машиночитних форматах? ▪ Чи оприлюднено річний звіт про витрачання коштів місцевих бюджетів у машиночитному форматі?
34. Звіти за результатами оцінки ефективності виконання бюджетних програм	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи оприлюднено звіти з оцінки ефективності бюджетних програм? ▪ Чи оприлюднено звіти з оцінки ефективності всіх бюджетних програм? ▪ Чи оприлюднено оцінку ефективності бюджетних програм не пізніше ніж через 35 днів після термінів річної звітності?
35. Залучення громадян до оцінки виконання бюджету («учасницький аудит»)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи практикується в ОМС залучення громадськості до оцінки виконання бюджету («учасницький аудит»)? ▪ Чи оприлюднено результати оцінки громадськістю виконання бюджету? ▪ Чи оприлюднено звіт ОМС за результатами дослідження результатів оцінки громадськістю виконання бюджету?
36. Моніторинг гендерно чутливих програм	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Чи здійснює ОМС моніторинг й оцінювання гендерно чутливих бюджетних програм?

ПРОЄКТ «ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ РОЗВИТКУ МІСТ»

вул. Щекавицька, 30/39, офіс 27, м. Київ, 04071

тел.: +38 044 207 1282

e-mail: office@pleddg.org.ua

www.pleddg.org.ua